

D E

JUVENTUTE.

Oratio habita in Comitijs

OXONIENSIBUS

Ab

EDWARDO LITTLETON

Rhetorici Professoris munus pro

tempore sustinente.

Lil. Th: Barlow & coll Roy. Soc: ex dono Angely

NON SOLI JUDICANT QUI MALIGNE
LEGUNT. Plin.

L O N D I N I,

Typis Abrahami Miller apud Gulielmum Lee. 1664.

D E

БИБЛІОТЕКА

Софіївської монастирської

Софіївської

А

БІБЛІОТЕКА СОФІЇВСЬКОГО МОНАСТИРЯ

Софіївка

Софіївський монастирський бібліотеки зо Т

Nobilissimo Generosissimoq; Domino
D^{no} GULIELMO PORTMAN
Equiti de Balneo & Baronetto

EDUARDUS LITTLETONUS
S. D.

TIbi, EXCELLENTISSIME
DOMINE, hanc meam
qualemq; opellam of-
fero. Nam cui potius
descriptionem istam Juventutis, quam
Juvenum florentissimo dicarem? Dul-
cissimam vitae partem, eam nempe Æta-
tem quam Tu nunc ingrederis, hic deline-
atam utcunq; & depictam videbis: &
dum vitia aliorum misereris aut detestaris,

A 2 Virtutes

Epistola Dedicatoria.

Virtutes tuas agnosces. Tenue munusculum, fateor; quodq; ne minimam quidem partem aquaverit, aut Affectus mei, aut tuorum Meritorum. quod tamen, cum melius in praesentiâ non habeam, ut boni consulas, peto. Ut verò totum consilium hujusce Nuncupationis aperiam, duo sunt quæ ipsius beneficio me consecuturum speravi. Unum est, ut obscurum per se libellum splendore Nominis Tui illustrarem. alterum, ut amoris & obsequij in Te nostri publicum extaret testimonium. Sciant praesentes & posteri (si tamen posteris cura mei) sciant in lucubratiunculam nostram quicunq; inciderint, neminem quemquam in hac Terrâ mortalium Te mibi cariorem esse. Hunc autem Affectum non temerè suscepit aut cæto impetu, sed quia Te (ut quod res

Epistola Dedicatoria.

res est dicam) eo dignissimum judicavi. nimurum suavissimis tuis moribus & felici indole penitus perspectis. Optimè enim scio (& hoc me scire debere alij sciunt) quam magna, etiam intra pueriles annos, experientia edideris omnium virtutum; quantumq; præstantiam modestæ pariter & altæ mentis ostenderis. Nec erubescas si ad Te transferam, quod de Adolescenti glorio- octavian. fissimo à Cicerone dictum est: Te nempe in primis annis docuisse, ab excellenti eximiaq; virtute progressum ætatis expectari non oportere. Tibi igitur (inter alia præclara) & meritò Tibi contigit, ut vix positâ Prætextâ de arduis Regni negotijs consultares; & in celeberrimo Anglorum Conventu maximos æmulareris, plurimis emineres. Tam pulchra

Epistola Dedicatoria.

*ibra initia continuet & fortunet Deus:
Teq; quam diutissime incolumem servet:
omniumq; Bonorum compotem, Malorum
immunem reddat: & postquam sero morta-
litatem expleveris, vitâ cœlesti & æternâ
donet.*

DE JUVEN T U T E.

PUS AGGRE DIOR, Auditores ornatissimi, nec vobis utique nec mihi dissentaneum, dum Adolescentiam, apud Adolescentes, Adolescens describo. Sed nec à Munere meo declinaturus videor. Dicendi Artem tradō: vel ut loquar modestius, tracto. in quā hoc Caput est, & maximè spectandum, ut Orator personam induat sibi congruentem; simulque ad Auditorum affectus & mōres orationem accommoder. Cūm igitur aliud juvenes, aliud senes, & dicentes deceat, & audientes delectet ac moveat; manifestum est, neminem perorare aptè & efficaciter posse, nisi utramque Ætatem accuratè noverit.

Varias Ætatum divisiones, quæ apud Medicos, & Jurisconfultos, & Philologos occurunt, nolo recensere. tum quia siccas disquisitiones sponte prætermitto; simul patientiæ vestræ consulens, nimirum alijs fatigandæ. Rethores, Aristotele duce,

tres tantum ætates agnoscunt; juvenilem, & virilem, & senilem. Ex his Adolescentiam delegi, hujusc Dissertationis materiam. Mediæ ætatem omittere decrevi: ut quæ nihil penè singulare in se continet; & tantum componitur ex refractis virtutibus aut vitiis utriusque Extremi. De senectute necesse est multa dicere: non ipsus, sed juventutis gratiâ, nempe ut contraria contrariis clariora reddantur.

IGITUR Juventus primo se loco considerandam præbet secundum Facultates animæ. Harum tres numerantur; Memoria, Judicium, Ingenium. Memoriæ pertinacem felicitatem maximè in juvenibus vigere, etiam *Cicerø* fatetur senectutis Patronus. Nec sanè in ullam animi, vel ferè corporis partem, debilitas ingravescientium annorum citius incurrit. Satis constat, *Liviu m* in suâ Historiâ non mediocriter obliviousum esse. Quod ut moli rerum ex parte, ita ex parte senectuti Auctoris, ejus Commentator haud ignobilis (& ipse annosus) imputat. *Seneca* pater, memoriâ (dum ætas fuit) non ad usum modò, verùm etiam ad miraculum instritus, queritur eam jam senex precariò parere. Sed quid ego in singulis moror, cùm res sit penè de omnibus manifesta? Proditum certè est de *Simone* & *Apollonio Tyaneo*, ut rarum quidpiam ac singulare, quòd hæc iis facultas illæsa & integra ad ultimam senectutem duraverit. Res tamen duas grandævus raro obliviousit; pecunias nempe, & injurias. Cætera eadém fidelitate non retinet; & præsertim recens impressa: sed ut maximè laudat, sic

Glareanus.

sic optimè meminit, quæ dicta aut facta sunt se juvēne. Nam quemadmodum nonnullis accidit, ut longè posita sat commodè discernant, & tamen ad propinqua cæcutiant: ita proiectiores veterum reminiscuntur, in novis vacillant & labant. Scilicet Mens senilis, multiplici rerum complexu jam grāvida, aliarum imaginum superfetationem respuit. quæ cùm in intimos recessus, utpote præoccupatos, recipi non possint, in summo fluitant, ideoque facilè excidunt.

SE D quantum in recordando valent juvenes, tantum in judicando deficere videntur. Hoc partim ab eorum inscitiâ provenit. Etenim quo plura scimus, eo de singulis melius judicamus. jure autem præsumitur non multa nōsse, qui paucos annos numerat. Deinde cùm ad judicium requiratur sapiens animi mora, quid ab illis expectari potest, qui ut plurimum nec sapientiam habent, nec moram ferunt? Eodem pertinere adolescentiæ humiditatem, jam antè à pluribus observatum est. Nec magis enim memoria in humido, quam judicium in sicco habitat. Hoc igitur sibi vendicat seniorum cana maturitas. Nam judicium, Crocodili instar, nunquam crescere definit: & qualibet dies, quemadmodum ætati, ita etiam huic parti Mentis, videtur aliiquid addere. Est genus hominum, qui judicium profitentur: & ab eodem nomen habent. ut planius dicam, *Critici* vocantur. In horum autem numerum ut admittaris, præter doctrinam & superbiam, etiam ætas requiritur. Itaque non nemo ex iis objicit adver-

DE JUVENTE.

Lipfius.

ratio judicium juvenile: & sibi videtur satis convitorum hoc uno verbo cumulasse. Alter (atque idem doctissimus) legem *Annarium* super hac re statuendam censet. Ne videlicet quisquam ad librorum explicationem, aut emendationem, aut censuram accedat, donec desinitum aliquod annorum spatium, neque id exiguum, adimpleverit. Nam quod ad juvenes attinet, eos omnia turbare ac mincere imperitiā & audaciā. Etenim ad eorum *expirias* hoc etiam accedit, quod quantumvis ab hac parte destituantur, tamen se credunt abundare. Neque enim res est quotidianæ facilitatis, hanc confessionem cuiquam exprimere, se judicio præditum non esse. Nimis divitiarum multi habent, satis nulli: nimis judicii nulli habent, & tamen omnes satis. Ut hæc facultas ponenda videatur in illo genere bonorum, ex quibus, mira benignitate Naturæ, unicuique quod sufficit datum est. Sed quamlibet sibi ad præfens placeant Adolescentes, longè aliter sentient cùm ad senectutem pervenerint. Tunc enim præteritorum annorum caliginem unusquisque deprehendet: mirabiturq; in tantos se errores incidere potuisse. Vos juvenes, Auditores mei, de omnibus quæ legitimis quæq; auditis, optime vobis videmini judicare. Nec mirum: quoto enim enique judicium suum displicet? Sed animo tandem per longam experientiam limato & subacto, multa probaturi estis quæ nunc contemnitis, & quæ laudatis damnabitis.

RESTAT tercia facultas, Ingenium scilicet; & in hoc *Juventus* unicè dominatur. Et sane quidem

quidem meritò: cùm celeres, & alaeres, & annaces, servidos quoque & temerarios animi motus, illa habeat, illud poscat. Contrà Senectus vividam indolem sensim carpens, non magis oculorum aciem, quàm ingenii acumen retundit; & sanguini atque animo parilem torporem insinuar. Hujus rei experimentum in *Cornelio Tacito* videre est. In cuius Annalibus Characterem deprehendimus jejunum & ἔγειρασθαι: in Historiis florida magis & diffusa omnia, & lætiore succo exuberantia. quia neāpe istas junior composuit, illos ætate proiectior. Nam licet, quoad res gestas & vulgareū dispositionem, Annales præcedant, Historias tamen priùs fuisse scriptas, ex ipso Auctore colligitur.

Sed præcipue in Poesi eminet juvenilis ingenii prærogativa. Nam videlicet ut luscinię juventute anni, sic homines ætatis uere, dulciùs modulantur: & juvenis *Apollo*, Musæque juvenculę fastidiunt senes cultores. Nimis frigida est ista ætas, & nimis compos sui, quàm ut ad justum calorem insurgat, aut admittat illam admirabilem demen-tiam, quę vates lectoribus tam ambitiosè commendat. Accedit rei familiaris profunda negligentia: quę raro in senes, semper in Poetas cadit, quibus utique solenne est, opes nec habere, & contemnere. Ita immunes à paupertatis sensu, & divitiarum tumultu, amœnis laboribus vacant. Nam frustrà Parnassi subeunt clivum, quos amara curarum frangunt; & quorum cogitationes ad sidera nitentes, viles mortalitatis sollicitudines.

tudines deducunt ad terram. Adde quod hæc ætas ad amores proclivis, etiam hoc nomine Poeticæ laudem ac lauream senectuti præripit. Nulli enim ad pangenda carmina magis facti, quam amatores. quos juvat sua gaudia, ac vota, etiam dolores, iramque, & metus, non nisi numeris fateri. Adeò hæc tria arctissimâ viciniâ se invicem contingunt, amare, & furere, & versus facere. Benè convenit insanè amicitię eloquentia insana.

Verum ut fallar fortasse in assignatione causarum, certè de effectu constat: videlicet, adolescentum ingenia ad Poesin aptiora esse. *Claudiani Nilus* & *Magnes*, cum aliquot Epistolis, ideo putantur à sene & effato composita, quia non assurgunt ad cæterorum felicitatem. *Virgilius*, in senium aliquantulum vergens, *Virum* & *Arma* cecinit. Et eventum habuit ætati consentaneum. Nam judicium in eo nusquam culpes, ingenium aliquando desideres. Minoris spiritu *Martialis* jam vetulus bonorum Principum laudes implet, quam immanissimi Tyranni, dum vigeret ætas, etiam vitia consecraverat. Postrema quoque *Nasonis* opera manifestè languent & jacent. quod tamen minùs mirere si reputaveris, ejus jam animum non senectutem modò, sed exilii calamitates infregisse. Duo maxima bella, Punicum & Civile, celebraverunt totidem Poetę sat noti, *Silius* & *Lucanus*. Quorum alter juvenis admodum; alter propemodum capularis. Nec magis ætate, quam ingenio dispare. *Scaliger*, *Lucani* hostis, licet alia neget omnia, ei tamen concedit ingenium plusquam

Nerva. Trajan.

Demitian.

quām poeticum. adeò videtur non Parnassum modò, sed ipsum Pegasum ascendisse. De *silio* tententiam *secundi* nemo eruditorum, quod sciam, improbabit. *Carmina*, inquit, scribebat *majore curā* quām *ingenio*. Ut utramq; rem breviter complectar, *Annæi* stylus planè adolescenturit, *Italici* senectutem fatetur. Ingenium *Homeri* fortasse ambigetur utrūm mortale esset, nisi sentiret senectutis damna. In *Iliade* quidem totas eloquentiæ vires explicuit, scias eam *paradisus in ipso flore & vigore ætatis*. *Ulysséa*, ut posterius scripta est, ita est illi alteri nullatenus comparanda. Non idem ardor est, non ea sublimitas, nec tanta concitatio, nec tam magnificus furor. Ut facilè appareat, Poetam consenescere. tantò tenuior, atque angustior fluit; & ut major aliis, ita seipso minor. Deterius adhuc aliquid haud dubiè daturus, si Literas tertid percurrisset. Sic fessa mater imbecilliores partus edit. Sic emeritus Pugil pristinum robur requirit. Minùsque validos experimur radios Solis in Occasum ruentis.

E T. QUOMODO se habeat Juventus ad animę facultates, hactenùs ostendi. procedo ad quasdam Utilitates & Incommoda, quę hanc æatem exornant aut premunt. *Quasdam* dixi. nam earum perfectam enumerationem expectari veto. Neque enim semper contingit, ut materiæ verba adäquentur: sed discant aliquando Res tractari, non ut ipse postulant, sed quomodo Auctor velit, aut etiam possit.

INTER Incommoda (nam ab iis incipiam)
primum

primum locum obtinet Prodigalitas. Quo vicio laborant improvidi adolescentes, quia nondum experti sunt quam gravis sit inopia, aut quam difficilis divitiarum acquisitio. Nam cum nihil non audeant sperare, Opum jacturam haud agrave ferunt, quas, quandocunque ipsis libuerit, facilè reparabiles arbitrantur. Porro cum eorum Mentibus quotidie obversentur latarum rerum imagines, istarum curarum anxietati & molestiæ nec aditum nec locum relinquunt: easque penitus excludunt atque ablegant. Nec proinde sustinentes in futurum consulere, abunde putant si presentibus fruantur. Ita fortunas suas intervertere festinant, atque omnibus modis profligant ac vexant. Ignari interea quantum contemptum subeant, apud omnes cum nummos profuderint, apud prudentes etiam dum profundunt. Proh stolidam ætatem ac vanam! Ergo credibile est ullos mortalium eò vescordię pervenire, ut Pecuniam oneri miseriæque habeant? illam Pecuniam, quæ obscuros clarescere jubet, & stultos sapere; quæ Orbem Terrarum temperat; quæ omnes Artes, & omnes Virtutes creditur una comprehendere. Sed bene cum istis Ganeonibus actum dicerem, si solâ ineptiâ peccarent, & tantum essent ridiculi. Verum experimur, magnos sumptus non fieri sine magnis vitiis. quantum tam tetur agmen prodigalitatem stipat, ut ipsa minimum malorum videatur, quæ secum circumfert. Atque hinc demum illa dira necessitas, vel perferendi turpem & pudendam egestatem; vel quod per flagitia consumserunt, per scelera splendi.

Ut

Ut verò privatum exitiabilis est hæc labes, sic quoque in commune damnoſa. Nam ex luxu & mendicitate ſingulorum necesse eſt Publicum de- coquere. Hinc Sumptuariae Leges ubique gentium toties latæ: quæ quamvis ut pluriū rufus exoleverint prævalente luxuriâ, quid tamen hac in re fenerint earum prudentiſſimi conditores, ſatis oſtendunt. Leges tamen noſtras in hac parte aliquantum laxas queror: tum quia juvenes ad plenam Bonorum administrationem admittunt, quadriennio maturius quām per Jura Cœarea li- ceret, tum maximè quodd ſemel admissos nullo dein frano ab iſtanis profuſionibus coercēt; nec Curatores Nepotibus aſſignant. quos ideò, cùm primus eos & vicesimus annus libertatis admoſuit, cernimus & miſeremur (nam cohære non poſſu- muſ) impunè pereunteſ.

Sed nunquam pernicioſius graſſatur iſta per- dendi libido, quam cùm in Principeſ incident. Principeſ, inqnam, juvenem: hos enim potiſſimum fatigat. neque eſt alia res ulla, quæ adolescentum regimen magis infamet. Qui ſep̄e, cùm in Solium priuū ascenderint, nihil antiquius ducunt, quām opes à Deceſſoribus congeſtas diſſipare & prodi- gere. Ex multis, qui hoc fecerint, tres tantū ſufficiat nomināſſe: Caligulam nempe Imperato- rem, Henricum ſecundum Galliæ Regem, Heoricum oſſavum noſtrum. Sanè autem durante profuſione, & Ærario nendum exhausto, nihil eſt ejusmodi Re- gum Aulis latius. Sed ubi ad fundum pervenerint, (quod etiam citius quām ſperaverant plerumque

contingit); errores adolescentiae postmodum luunt, in difficultates incredibiles conjecti. nimisque veram approbant illam Ciceronis sententiam immortalem; *Maximus in republica nodus est, inopia rei pecuniarie.*

E X C I P I T Prodigalitatem Intemperantia, secundum Juventutis incommodum. quæ ut cupiditatibus omnis generis flagrat, & (juxta Ennianum illud) *cupida cupiens cupienter cupit*; sic præcipuo & aciore desiderio voluptates complicitur. Ita dispensante Naturæ (penè dixeram) invidiâ, ut atatem vegetam ac vigentem, & ad quævis gerenda idoneam, tam insidiosa distinerent avocamenta, in quæ vires suas perperam effunderet. Voluptates verò quæ ad Tactum pertinent, maximè in juvenibus dominari, senes cum supercilie notant. Iis suffragantur veteres Comædi: à quibus raro adolescentis sine scortillo inducitur. Et sane fatendum opinor, quod inficiari non possumus. Vos, Juvenes, quibus nunc loquor, hanc culpam in se quisque agnoscat, & conscio nutu videmini non negare. Quin si quis aliis in vestrâ ætate nullas istius Mali sollicitationes sentit (si modò sanus & integer,) eum ad Africam, monstrorum patriam, ablegandum judico.

Sed interim isti *poliocrotaphi* nolo ut sibi nimis valde placeant. nam nunquam impetrabunt, ut vel ipsos temperantes putem. Prostèd intelligunt, quod libido ut plurimum non gratis censat. Et proinde, pro suâ sapientiâ, delicias breves & fugitives, & dum nascuntur pereunte, non voluntanti

tanti emere. Hoc si ex modicâ faciunt nummorum curâ, frugalitas est; si ex nimiâ, avaritia est: sed neutra harum virtutum est temperantia. Deinde, si verum excutimus, non illi à voluptabius abstinent, sed illos voluptates refugint & deditantur: nec persuaderi delicatulis potest tam male habitare. Ideoque senes, quod ad hanc rem pertinet, ut sine excusatione peccant, ita nec laudem merentur si benè agant. Captâ Novâ Carthagine, Puella longè formosissima, *Scipioni* ex prâdâ obiigerat. quam juvenis (proh facinus!) juvenis vîctor indelibatam sponso reddidit. Pulchrum in *Scipione* & eximium hoc esse quis negat? Sed quid si *Fabius Maximus* idem fecisset? num & ille eandem habuisset castimoniae gloriam? Peponem habet loco cordis quisquis ita sentit. Absit hæc à Virtutibus contumelia, ut earum specie imponat impotentia peccandi; aut sperent inter res castas nominari, quos, jam effætos & enerves, nulla exultantis sanguinis impatientia accedit.

Sed cùm parum sit nolle quod nequeas, quid est quod nequeas velle? Sunt enim, si nescitis, qui cùm nives in mento, in capite pruinâ gerant, in pectore tamen fovent incendia. cumque eos nec castæ voluptates decere jam poterant, in vagas & illicitas prorumpunt: reclamante Naturâ, & invitâ Venere. Igitur grandævi hoc probrum à seipsis, ut volent, amoliantur. dum tamen sciant, vix inter ipsos Imperatores repetiri exempla monstriosorum libidinum, quam quas in Capreentis fecessu senex *Tiberius* exercuit, & nimis apertè memorat *Tranquillus*.

Nescio

Nescio quo pacto, juvenibus relicis, ad senectutem deflexit Oratio. Sed videlicet in hæc materia elegi tractabiliorem partem. Et sicut in judicis & foro facilius interdum est crimina transferre quam defendere; idem mihi accidit de intemperantia differenti: qui tametsi juvenes excusare non potuerim, accusare senes potui. Caterum non hæc idè in grandævos dicta sunt, ut lenocinaremur juvenili licentia. Falleris, adolescens, si tuam inde causam meliorem fieri putas. Scilicet senes huic tuovitio, & quidem turpius, succumbunt. Succumbant licet turpius, hoc te nihil juvabit. Alieni enim aggravatio criminis tuum non imminuet. Tenueris est in flagitiis solatum, tantum decentius peccare. Contrà autem si decoris ratio habeatur, eos potissimum castitas decet, quos (si tamen ullos) lascivia deceret. Et quemadmodum *Murena* majorem in laudem cessit, quod temperans etiam in Asia fuerat; non minus geminabit abstinentia meritum, qui inter ardores & illecebras juvenæ, in hac veluti Asia ætatis, nihil erubescendum admiserit. Sed de his satis, & ut vereor nimis.

TERTIUM Adolescentiae malum, Credulitatem pono: non quasi vitium, aut vero facinore deformem, sed tanquam infortunium quod in optimum quemque incurrit. *Credulitas enim error est magis quam culpa*, ut ait Cicero. Utcunque multis calamitatibus infestat simplicem istam & candidam ætatem. Hæc est quæ tenerarum Virginum pudori totiens illusit; expugnavitque castissima pectora, nec ab alia parte capienda. Plures enim Puellæ (saltēm

(saltem si ipsis credimus) castitatis naufragium faciunt, nuptiarum spe definitæ, & perjuris pollicitationibus deceptæ; quām aut libidine incensæ, aut muneribus redemptæ, aut ullis artibus blanditiisve superatae. Ut ad alterum Sexum transeam, videtur hoc idem Malum in adolescentes nihil mitius favere, quos sapè, apertis viribus inconcessos, prodidit infelix fides.

Variae sunt autem causæ, quæ hanc in juvenibus facilitatem credendi generant. Verecundia impensis se offert: frequenter enim fidem adhibent, non quod consultum putant credere, sed quia pudet diffidere. Huc etiam pertinent eorum acerrima & vehementia desideria: Quod enim valde volumus, facilè credimus. Sed nec magis ardenter cupiunt, quām improbè sperant: in iis autem quos iste affectus inflaverit & cæcaverit, cautelam frustra quæras. Insuper, in negotiis patum versati, & paucas perpepsi clades, promptiores hoc ipso ad credendum fiunt: nemo enim ab infidiis satis cavit, nisi qui in eas sapienter incidit. Sed omnium potentissimum est, ingenium (ut supra innuebat) simplex & minime malitiosum. Sanè dum ex suâ integritate alios metiuntur, nec de moribus hominum satis inquæ sentiunt, circumscriptorum fraudibus patent.

Cæterum inde non damna tantum, verum etiam ignominiam accipiunt. Huic enim temerariæ fidei adolescentes plurimùm debent, quod opinione imprudentiæ laborant. Nam quod primò facilitas fuit, ubi decipiaris stultitia vocatur. Contraria istius,

istius, quā senes gloriantur, sapientiae hæc magna pars est, quod tam suspiciosi sunt; & secundum illud ~~enxagnum~~, Nemini credunt. Nimirum quām fallax sit hominum genus crebris experimentis edocti; & reputantes, quām sāpē ipsi decepti fuerint, & quām sāpē deceperint.

Sed interim non est negandum, senes, duim ista faciunt, duplici malo circumveniri. Unum est, quod homines ad infidias struendas (tantum abest ut cohibeant) irritant ultrò: & ut verè Seneca, dum falsos putant, faciunt; & fallere docent, dum timent falli. Alterum est, quod suspiciones immodicæ, lege quadam talionis, plerunque in autores recidunt; eosque vicisim suspectos reddunt. Nam alios omnes qui malos videri volunt, ipsi non optimi videntur. neque enim verisimile est, ut fraudum & versutiarum sint expertes, qui eas semper & ubique metuunt.

His tamen non obstantibus, juvenilis error à medio periculosius deflectit. Nam si eorum numerus ineatur, quos defectus cautionis, aut quos quos excessus perdiderit, *Vincet credula turba suspicacem*. Hi enim nonnunquam, & unus aut alter, & per circuitum: illi quotidie, & catervatim, & compendio pereunt. Felix, qui cursum sic temperare potuit, ut utrumque scopulum vitaret. Hoc autem demùm ut facias, oportet credulum videri, & non esse.

IN QUARTO loco Verecundia incedit; importunum malum & molestum: quæque ut plurimum nullos minùs decet, quām quibus maximè

Ximè inest. Quod tamen intelligi volo non de ætatis, sed de personis hominum, sive de singulis hominibus. Nam ætates quidem si spectes, contia est. Cùm sit enim Verecundia in senibus multò rarior, ita est non paulò ineptior. Jam verò in adolescentibus, quamvis habeatur à quibusdam signum bonæ indolis, atque adeò Virtutis color; si tamen eam attentius consideremus, deprehendetur multis modis incommoda. Hæc enim imprimis juvenes negotiis civilibus ineptos reddit. Nam ista quidem firmitatem frontis desiderant: quâ illi plerumque destituuntur, si non alias ob causas, saltem ob experientiæ defectum. Par enim est, & propemodum necesse, ut quis in illis rebus verecundetur & concidat, in quibus nondum exercitatus fuit. Sed nec minus interim necesse est, omnem Auctoritatem (quàm magni in ipsis rebus momenti?) hoc inutili pudore prorsus destrui. Quis enim oratione movebitur, aut sententiam sequetur, quam ipsum auctorem puduit proferre? Qui spares ut aliis prudens videaris, si tibi stultus fueris? Nemo enim verecundari creditur sine aliquâ stultitiæ conscientiâ.

Hinc etiam pericula accidit, ut in consilio salubri ac bono persistere non possint; illudque sibi quasi ex manibus extorqueri finant; & cùm meliora videant probentque, deteriora tamen sequantur. Videlicet aliorum opiniones atque sermones nimium verentes, facile circummaguntur ad momenta popularis auræ. Res illustrari poterit exemplo.

exemplo contrario: *Quinti nimirum Fabii*. Qui, quod impetum Poeni victoris statuit cunctando frangere, nil magnum aut mirum fecit. potius enim mirandum est, quemquam aliter sensisse. Sed quod invicto animo vultuque tot insultationes, provocationes, exprobationes, rumores, contumelias, maledicta, dum incepto pertinaciter inharet, perfesse potuit, in hoc quidem merito suspiciendus videtur: hoc nemo juvenis facere potuisset. Sed nec quilibet senex. Certè *Cn. Pompeium* (cum mollioris esset frontis, istaque salutari impudentia destitutus) recordia suorum, & amara quadam dictoria, in prælium clademque ultimam precipitem egerant. Nempe illum (ut verba Ciceroniana usurpem) pudor, qui in bello maximè est periculosus, hunc casum coegit subire.

Verum his diuissis, ad juvenes redeamus, malisque in illis pudoris effectus. Quoties adolescens infans bibendi legibus ægrè & ingratias obtemperat, & primò flagitationibus sodalium, deinde vino succumbit; si virtus vero nomine signamus, non temulentus sed verecundus fuit. Cum eundem video donationibus immensis aut ineptis nepotantem, non sponte, sed precibus expugnatum; hoc etiam verecundiæ imputo. Neque enim, quod est prodigi atq; stulti, male dedit, sed quod verecundiæ est, male retinuit. Idem fidejussionis circumventus malo, dat poenas alienæ quidem luxuriae, aut infirmitatis, aut desidiae, suæ autem Verecundiæ. Quod porr̄ immodico vestium sumptu rationes aggravat & facultates exhaustit, non ab alio sèpè fonte profluit

profluit quām à superbā verecundiā. cūm scilicet erubescit inter æquales comparere cultu dispari. quod etiam ad servos, supellecīlem, ædificia, convivia, atque alia id genus extendi potest. Denique (ut rem paucis absolvam) quisquam dūbitabit vitiis ascribere affectum, propter quem facere honestē pudet? Atque utinam tanta malarum rerum esset, quām Recti Bonique verecundia. Illa autem malefica est, perversa est, atque præpostera, per quam efficitur, ut revereamur homines plusquam D E U M.

SED N U L L U M vitium adolescentibus fatalius incumbit, quām Inconstantia. hæc cunctis eorum actionibus se immiscet. Amicos, priusquam delegerint, diligunt, ut eosdem pari festinatione deserant. In pace bellum, in bello pacem querunt. Omnia, quibus aliquid inesse dulcedinis arbitrantur, ad instar Apum desultoriā levitate libant. Quæ modò delicate reliquerant, mox velut destituti desiderant. Nihil illis diu placet: in dies, in horas, in momenta mutantur; & novo consilio, tanquam novâ Dominâ, flagrantes, pro vili habent quicquid antè conceperant. Scilicet eorum cupiditates, ut acres, sic etiam breves sunt; idque hanc ipsam ob causam, quia tam acres. Nam sicut in motu corporum, ita in affectibus animorum, constat violentiam & diuturnitatem habitare simul non posse. *Regius* ille *Juvenis* qui sororem rapuit, dein odio habuit, videtur coætaneorum indolis, & quām sint in ceteris quoque rebus mutabiles, verum specimen dedisse. Adeò quod nunc

impatienter ardens, postmodum impense aversan-
tur; inter cupidinem & fastidium divisi. quanto-
que incitatiis ad Objecta feruntur, (pilarum plan-
itu in parietem projectarum); tanto longius ab
iisdem resiliunt.

Et vero, ut rem ulterius prosequamur, quis ab
iis constantiam exigat aut expectet, qui praecipiti
potius impetu, quam ratione aut consilio reguntur?
Temeritatis penitentia. comes: nec fieri potest,
quin, qui nimis festinat, judicium atque decreta
subinde mutet; & sit velut transfuga sui; & sine
difficultate dimittat, quod sine deliberatione su-
scipit. Ut minimè proinde mirandum sit, si vari-
etur quotidie juvenilis Voluntas, & in contrarium
vertatur. Huc etiam accedit, quod pleraque bona,
dum optantur, quam cum possidentur, speciosius
nitent: apud imperitos nempe adolescentum ani-
mos. Qui mira sibi figurant felicitatem, in iis
rebus, quas propius admotas meritò contemnunt,
& quarum vanitatem habendo discunt. Nec antè
desinunt absentia mirari, quam crebris frustratio-
nibus elusi fuerint. Optimè enim experimentis do-
cetur, quam nihil sit in rebus humanis quod
desideria nostra satiare, aut animum explere
possit.

Sicut autem omnia juvenibus praestantiora vero,
ita etiam faciliora videntur. Nam cum sint spei
plenissimi, putant se quidvis nullo negotio con-
sequi posse. Protinus ergo, & sine mora involant:
nec carere diutiis sustinent tam parabili bono. Ve-
rum ubi paulum ingressi fuerint, insperatusque
difficul-

difficultatibus (ut sit) iaduti; primum ardorem properè deponunt: consultiusque putant rem omittere, & ad alia animum applicare. Igitur plerumque defistunt, cum vixdum occuperint; & multa ac varia aggrediuntur non duraturā sedulitate. Nam sanè si quām acriter incipiunt, tam pertinaciter instarent, nihil sī impossibile videtur, aut etiam arduum fore. Quid enim non ista vis efficeret, si in unum aliquid incumberet? Sed quoniam aliter se res habet, magnis conatibus laboribusque parūm promovent; & dum omnia faciunt, nihil agunt. Nec mirum si tenui alveo fluant eorum molimina, in tot rivos distracta. *Pyrrhus* Epirotarum Regem pauca Regna subegisse legimus, quia tam multa tentavit. eodem modo adolescentes, dum tot consilia suscipiunt, & nulla satis prosequuntur, s̄ penumerò optimæ spei principia exitu inani aut luctuoso corrumptunt.

AT QUE HÆC sufficient de Malis Adolescentiæ: quorum uberiorem Catalogum dare potuisse, nisi ad ejusdem commoda properasse. Salvo Aetatum pulcherrima, salve amabilis. In tuas laudes quid primum aut summum dicam? Omnibus bonis (quæ quidem externa sunt) tu sola & una præponderas. Optent alii honores, optent Regna, & montes auri. Mihi autem perpetuā contingat adolescentiæ florere. Nihil aliud requiro, nihil amplius posco: & modò in hac re Natura annuerit, in ceteris Fortunam contemno. Unicam hanc Optionem habere mallem, quām Dictaturas & Consulatus, quām mille Victorias, quām Ori-

entis aromata gemmasque, & intactos Peruvianorum thesauros. Iason, ut probè nostis, Colchos navigavit; & inde reportavit ingentem gloriam, & incolumitatem ex maximis periculis, & aureum Vellus, atqne insuper Regis Filiam. eoque inter rara felicitatis exempla haud fortè immerito censori possit. At ego Patrem ejus non paulò beatiorum existimò, qui dies vidi geminæ juventutis. Et illud proinde sibi prorogatum habuit, præ quo, & sine quo cetera omnia vilescant & sordent. Quod ille olim de Sanitate, hoc ego de Juventute,

Ariphron Sicyonius. Sicut & quod omnes homines. Nisi tecum, nemo beatus.

Quæcumque enim hominibus accidere desideranda possunt, ubi semel ab Adolescentiâ destituimur, amittunt colorem & saporem suum. Vix ego optarem in Deorum numerum referri, orbatus præmij jucundæ Juventutis. Contra, ut istam retinemam, nullam conditionem recuso. Servitus, & exilium, & paupertas, aut si quid adhuc tristius contingit, hac mercede placent. Quodvis calamitatis genus subire paratus sum, modò frui liceat dulcissimâ Juventute. Hac liberam mentem in catenis suppeditat, patriam ubique præstat, satis divitiarum in se continet, in rebus desperatissimis sperare cogit. Quid properas Senectus, & gaudia nostra corrumpere festinas? Perperam festinant, qui ingrati veniunt, qui malum nuntium afferunt, plumbens habeant pedes. Tu autem pessimum adfers, hoc est triplam: Malorum officina! domicilium infirmitatis! deformitatis fedes! Tu veruultissimum pulchritudinem rerum immitti tyrannde

grandē violas: & cūm ex æquo desiderentur
fructio voluptatis & absentia doloris; tu utrinque
deterrima, voluptates vix ulla habes, doloribus
vix unquam cares. Cūm igitur nos oppresseris,
quem tandem animum habituros putas? Tunc
effundemus mollissimas querelas; O quintum &
vigescimus annum, ubi te reliquimus! O si dilapsa redeat
juventus! Hec eur tam citè dulcis nos juventa deseruit!
Sed quid ago? Vereor enim ne dum in hunc modum
senectuti maledico, & adolescentiam insanis enco-
miis prosequor, personam induisse videar parvum
virilem. Personam, inquam, absit enim ut me pu-
teti eadem dixisse & seufisse. Sed neque ipsam per-
sonam satis viro convenire arbitror. Longè decen-
tiūs hæc quæ dicta sunt, à fœminâ prolata essent.

EST ENIM Juventus, ut viris expetenda,
ita mulieribus propemodùm necessaria, adèò ut
quām longa est fœminarum vita, in istorum an-
norum gratiam concessa videatur. Nam quod re-
liquum est, supersunt quidem, sed non vivunt;
Et solos numerant dies Juventus. Sed hanc ætatem
in fœminis laudare, supervacuum foret. quis
enim vituperavit? Immò in tantâ opinionum
varietate, quibus abundant hæc tempora, supra
licentiam omnium retrò seculorum, in hoc tamen
consentijnt universi. Terram circumagi multi cre-
diderunt, aliqui etiam Lunam habitari: sed qui
verulam adolescentulæ prætulerit, proorsus nullum
invenio. Supponamus enim ex alterâ parte Anum
cadaverosam, & vietam, & passam; paucissimis
dentibus instructam; genisque mammis que penden-
tibus;

tibus; oculis emortuis, & ferè sepultis, & cum
naso de humiditate certantibus: Ex parte altera
Puellam candidam, liberalem, bellam; mollissi-
mam; tempestivam, teneram, protervam; quam
sollicitare incipit annus decimus quintus, & cujus
fororiantes papillulae nunc primùm palæstras &
prælia deposita. Heic si quis ambigat utra harum
præponenda videatur, eum talparum gente cretum
existimem; & cui comparati Chalcedonis condi-
tores, oculatissimi habebuntur.

Nescivit *Sibylla* literas, cùm à raptore *Apolline*
immortalitatem petiit. Erat enim optanda, si
dignum pudoris habere pretium vellet, non vitæ
sed juventutis æternitas. Sed recta consilia sero
damus. nam sicut in bello, ita in Poeticis optioni-
bus, non licet bis peccare. Hujus autem erroris
quām graves poenas dedit? ut vita fastidio &
oneri fuit? quoties inepti pœnituit voti? quoties
dixit, *mane juventus*; quoties dixit, *juventus*
redi? quām sæpè voluit paucos puellarium anno-
rum dies, omni suâ perennitate, si liceret, redimere?
Sibyllam talia cogitantem quòd induxerim, puto
me rectè & ordine fecisse. Nam hercùs, si verum
amamus, quid illi aliud reliquum esse potuit, quām
tædium, & mæror, & displicentia sui, & frigida
præteriorum memoria? Melior sanè aliquantò
est virorum conditio. Canities enim nostra, aliqua
si non præmia, saltem solatia habet: & quicquid
ex robore aut formâ deperit, prudentiâ supplemus.
Fæminarum senectæ nihil omnino quicquam Na-
tura contulit, quo deflorescentis pulchritudinis
damna

damna ullatenus compensent. At enim rugarum beneficio etiam faminae prudentiores fiunt. Respondeo, istam virtutem parum ad feminas pertinere; vel si aliquo modo concedenda est, non solis vetulis competere. Est enim haec summa prudentia, quae quidem in feminas cadit, ut proprios maritos ab aliis viris dignoscant. In quotametsi haudquaquam abnuerim juvenculas frequentius errare, tamen haud video cur istum errorrem effugere non possint, si mediocrem curam adhibeant.

Faminam quandam, (si nomen queritis, *Pbryne* vocabatur) in Areo judicio periclitantem, *Hyperides* defendendam suscepserat. Et cum urgerent adversarii, diluique crima nullis argumentis possent, & rebus jam ultimis Judices se pararent; Orator velum Clienti, atque etiam tunicam eripuit. ut saltem ostenderet, qualem rem (fuit autem venustissima) damnaturi essent. Quis credat etiam in *Martis pgo*. Venerem dominari? Sed cuncta nimirum Terrarum Pulchritudinis regno subjacent. Infelix puella, de cuius salute desperatum jam planè fuerat, momento temporis cœpit causam habere optimam. Nemo enim erat qui non perspiceret, cum ista specie objecta facinora nullatenus convenire. At illa (rem sicut gesta est audite) Accusatoribus iras deponentibus, Judicibus religionis oblitis, omnibus tanquam conspecta Gorgone stupentibus & attonitis, absolutionem à Tribunalu gravissimo & sanctissimo non impetravit (hoc enim parum est) sed invicta quadam violentiâ

lentia extorsit. Heic quero, Auditores, ut ad rem revertar, quot annos natam istam fæminam arbitramini. Quod si me potius audire placuerit, spondeo vobis, idque fide meâ rhetorica, eam tribus lustris quartum vix addidisse. Nam si quid video, faciem habuit octodecennalem, aut circiter certè vetulam esse quæ tantos motus cicer potuit, vix ipsi fidei crediderim. Quinimò si recedens aetas (ingrata viris, puellis ingratissima) ejus, vel minimum, aut frontem soleasset, aut genas decolorasset, damnationem & supplicium nunquam effugere potuisset. Ita innocentiam formæ debuit, & consequenter juventuti, quæ ad formam necessariò requiritur. Nam sine hac quidem frequenter ista reperitur: at hæc sine istâ nunquam. siquidem juvenculis varia pulchritudo, sed vetulis una deformitas.

Ut vero omnes juventutem probant in fæminis, sic fæminæ vicissim juvenes amant. Cur juvenes ament, ipsæ viderint; ego à tam difficiili quæstione me abstineo: sed amare certum est. sanè apud nubilem puellam si de sponso futuro (hoc est, de viro quem amet) sermonem instituas, nullum vituperii genus in illum omiseris, quem senem dixeris. Cætera igitur grandævis haud ægide concesserim; sibi tantum honores, sibi reverentiam deberi contendant; & quicquid est divitiarum sumant, habeant, rapiant, congerant, auferant: hoc solum excipio, ut fæminarum amores vobis, juvenes, relinquant. Etenim si ipsi ^{771918d19} Adonidi ^{Adonis, &c.} longiora stamina contigissent, atque illum *Venus* *Theocr.* conspiceret

conspiceret annis jam & rugis obsitum, gradusque testudineos agre promoventem ; & laxo collo, & timentibus membris, & genibus imbecillis, & inanibus lacertis, & tergo curvo, & capite calvo ; manibus autem tantum ad pecunias contrectandas idoneis ; ita me *Juventas*, ut alium amasium prudens Diva quateret.

Dissimulare tamen non licet , unam senectutis amatricem in Cœlo repartam esse. *Auroram* scilicet : quæ cum ætate esset florentissima, faciemque haberet *Apolline* vel *Baccho* dignam, in vetuli cuiusdam *Tithoni* thalamum concessit. Quid agis, ò stultissima quotquot sunt Deatum ? Vix sanè in Terris reperiri arbitror fæminam tam mente captam. Alius igitur tibi usus fuit nullus roseorum pudicorum, quam ut sponsuli tui barbam, incanam ^{propositam} *Ag' Hoc* & horridam, perpetuò mulceres ? Ciùd autem sensit dementiam suam : & tamen furiosi conjugii piaculum aeterno fatetur tubore. Præterea, torum quotidie relinquit, seu potius fugit, ante horam ceterarum fæminarum. Certissimam inde mortalibus, quamvis Poetæ tacuissent, conjecturam præbens, quam parum delectetur frigidissimo marito.

Non ignoro autem (sed nec vos ignorare patiar ; est enim res singularis momenti) istam historiam à quibusdam aliter narrari. Aiunt enim , *Tithonus* juvenem fuisse & formosum, cum ejus consuetudinem & conjugium *Aurora* expeteret. Hanc autem à *Jove* petiisse, ut *Tithonus* nunquam moreretur. Verum incuria muliebri oblita est (advertisse casum scelustissimum , eundemque planè ertorem quem

sibylla erravit) oblita est, inquam, illud petitionis suæ inscribere, ut à senectute immunis esset. Unde, post aliquod tempus, ex juvenis florentis Domina, languentis vetuli Nutrix facta est. Sive hoc modo, sive illo, res gesta sit, hoc certè constat; Feminarum gentem, tam tristi exemplo admonitam, sibi à senibus diligentissimè cavere. Adèò ut in electione virorum suorum, non virtutem modò, & nobilitatem, & eruditionem, & ingenium (hæc enim minuta sunt & nullius pretii) sed ipsas quoque divitias juventuti posthabeant.

Hactenùs de Mulieribus, pro negotii præsentis ratione, satis prolixè disserui: & explicavi quid nos de illis, & de nobis illæ sentiant. Interim, si debitæ severitatis aliquantulum oblitus videor, hoc non mihi, sed materiae imputetis, quæ suæ lasciviae contagione stylum effeminavit. Nam solœcismum facit, quisquis de faminis dicit, quemadmodum de rebus inanimatis, aut sacris. Igitur nè stpius sim excusandus, hoc argumentum relinquo. Cui tamen si diutiüs insisterem, aut ego immensūm falter, aut non pauciores idecire auditores (quæ vestra est humanitas) haberem. Sed ad magis seria & mascula procedo.

IN T E R præcipua Juventutis Ornamenta Clementia ponenda est, vel si quo alio verbo designetur condonandi facilitas. certè non alia est, inter morales, Virtus, quâ propiùs accedimus ad imaginem Divinæ Ponitatis. Ceterum adolescentes, ut aliâs Memoriâ, ita sunt hic oblivione censendi. Nulli sincerius ignoscunt: vel si aliquam vindictam mag-

magnitudo criminis aut injuriæ postulat, non ad extrema sœviunt, levi tantum pœnâ vel submissione contenti. Præceptum illud dirum ac detestabile, In quos semel animadverteris, eos penitus extinguere; & totos tumulare nè in ultionem resurgent; nec citra mortem punire; cum adolescentum generosâ securitate nullo modo convenit. Senum potius adaptatum moribus videtur, anxiam & crudeli cautione sibi metuentium. ut qui nunquam satis periisse credunt, quos timent incolumes; & timent, quoscunque læserint. Porrò autem Clementia liberiùs indulgent, qui non sunt de virium opinione solliciti. at senes, imbecillitatis suæ etiam p'us justo consciï, verentur (nec fortassis immerito) nè quod in aliis venia est & lenitas, videatur in ipsis impotentia ultionis. Adhac offendas sinistrè interpretando geminant: quo fit, ut cùm alii leves injurias inferant, illi tamen ut graves patiantur; & quod sequitur, ut graves vindicent. Simul constantiæ (quam tantoperè affectant) speciem arbitrantur, à destinatâ severitate nullis argumentis, aut precibus, aut officiis flecti. Præterea despici semper & illudi se putant, eoque lædentibus minùs placabiles existunt: siquidem contempnum, quam iram, quam odium, inexorabilius ulciscimur. Bellè itaque Poeta sublimis; *Mitissima fors est Regnorum sub rege novo.* Quod præcipue intelligendum est, si ad novitatem imperii accesserit etiam ætatis novitas. Contrà, nihil eorum calamitatibus arbitror addi posse, quoru salus pendet ex misericordiâ senis Tyranni. Adeò magno suo malo probaturi

Quod si ergo Celsus etiam eximis virtutibus, Primitus
etiam amissis finis in crudelius mutari. Minus
tempore tricordium monos *Omnianum Augustinum*.
Iuvans adolescens, & tot prescriptionibus, nos
conditam infamia, dum postea lenissimè senectù
Respublicam sover, & dominationem exornat
quia libestate potiorum, obliteravit principiorum
servitum.

UT VERO Clementia Juvenorum exornat,
sic tandem Ambirio (Greci *σολωμός* vocant) ad
multa & præclarata extollit. Est autem ista adoles-
centia propemodum peculiaris, nam ingravescentie
atate, quibus gradibus intenditur pecunia fama,
iisdem honoris remittitur. Scio Ambitionis voca-
bulum in pejorem ferè sensum accipi, quod tan-
men usurpavi, quia aliud rem plenè exprimens in
Latium non occurrit. Sed intelligo æmulationem
laudabilem, & honestam appetitionem Gloriae.
Hunc ego habitum juvenibus utilissimum esse dico,
idque non tantum dum intra fines mediocritatis
consistit, sed etiam cum modum excedit. Nihil enim
eos magis excitat à voluptatum vetero, quam
laudis immensa, & irrequieta cupiditas. Sic *über*
misteriorum, sic *Cæsareus*, alterum *Attiliadis* victoriâ,
alterum *Alexandri* imagine tanquam ex somno
expergesfactos legimus. Geminavit industriad
Graecæ eloquentiæ Princeps, postquam inaudivit
mulierculæ susurrum, dicentis, *bis est illa Demos-
bene*. Tradit etiam *Plutarchus* in via *Quintii* (qui
tantas res tricenarius gesit) Eum *σιληνόν*, &
προκέκτην luisse. *Sallustius* autem, dum suo ore,
— (hec

hoc est, breviter & plenè, ingenium. *Sylle* juvenis
describit, Erat, inquit, *cupidus voluptatum*, sed gloria
cupidior. Scilicet voluptatum Cupido, & Cupido
gloria velut Elementa sunt quædam, ex quibus
componitur adolescentium iudeas. quæs. idè
industrios aut ignavos experimur, prout hac aut
illa dominatur. Enimvero cum semel gloriam
mirari coeperint, fortes aut docti videri volunt;
& quod sequitur sunt. & honoris famaque gratia
Virtutem fecuti, novissime propter sese expectant.
Nam ut in ea virtute proprius eadimus, quorum opini-
onem non reformidamus: sic qui virtutis titu-
lum saltem & imaginem concupiverit, rem ipsam
facilius habebit. Insignis est locus apud *Paterulum*
in fine Primi. ubi probare nitiunt *Æmulationi* deberi,
quicquid usquam egregium in Artibus aut Armis
efforuit. Ut verè videatur de aliis plerisq; dici posse,
quod de viro admodum præstanti à *M. Cicerone*
dictum est: *Nec tamen*, inquit, *erat ille sapiens* (Sto. Tribuni patre.
icum sapientem intelligit:) *quis enim hoc?* aut
quando? aut ubi? aut unde? sed quia studebat laude
dignitati, multum in virtute processerat. Hinc
autem agnoscere licet, quām bonos habeat effectus,
(quicquid tandem de ipsa iudicandum sit) juvenilis
Ambitio: quāmque commodum in commune vide-
atur, quodd illud *Ἄλλον δεσμόν γένοντες θηραν αἴλους*
tantoperè soleat ab adolescentibus adamari. Quos
constat multa præclara facinora fecisse, pericula
contempsisse, labores tolerasse vel potius non sensisse,
de republica, de re literaria, de genere humano opti-
mè meruisse, dum gloriae stimulis ac veluti furiis
aguntur.

NA-

NATURALI admodum connexu Ambitionem Fortitudo sequitur. Et sanè Juventus, inter pulcherrima ipsius bona, agnoscit hanc Imperatoriam & Heroicam virtutem. nec quid præstantius habet, quod Artibus Senectutis opponat. Hæc est quæ juvenum errores absolvit ; dum audaciâ corrigit quicquid incuria peccaverant. Et insidiarum indagine circumventi, nunquam extricandâ si illud prudentiâ coneris, nodos discindunt, & retia disrumpunt ; tanquam vespæ aranearum telas. Ceterum cum de Fortitudine loquor, non intelligo istam Aristotelicam Chimeram, quæ tot conditionibus oneratur, vix ut eam in Naturâ putem rerum reperiri posse : sed fortitudinem in bello utilem ; quæ Regna prosternit, & eadem defendit ; quæ laureas, quæ Victorias, quæ Triumphos largitur ; denique non quam delirantes Philosophi, sed quam periti Duxes probant. Impetus verò, & alacritas, & iracundia, tum spes immanis, & furiosus periculorum contemptus, Virtutem hanc militarem in adolescente constituunt. In senibus contrâ evenit. Quibus enim deferuit juvenilis ardor, multum de fortitudine vel propterea remittunt. Nam neque ulla virtus à temperie corporis magis pendet, & inter pugnacis temperamenti requisita, præcipuum sibi locum calor vendicat. Deinde cum omnes discriminum vitandorum articulos senes apprimè calleant, fugam quâm certamen libentius adornant. Quid quod pericula nimis ex vero aestimant : quæ sapè a juvenibus superari contigit, non aliâ de causâ quâm quia ignorabantur. Quin vires suas parcè,

parcè, hostiles anxiè metiuntur; & rerum statum à deteriorie parte spectant, eoque facile despondent. Postremò, cùm magna pars fortitudinis in contemptu vite sita sit, in hoc etiam senes deficiunt. Nam sicut nummorum, ita & annorum acervo, plus adhuc adjicere sine fine concupiscunt. Est enim ita comparatum, ut qui vivere jam desinunt, acriùs tangantur vivendi desiderio, & staminis pauxillum quod superest tenerius soveant. Omnia enim bona flagrantiū amamus, quibus propediem carituri sumus.

Hæc sunt quæ senum animos conuellunt: sed interim unum minimè prætereundum duxi, quod eosdem egregiè confirmat. Peritiam dico: quæ & senibus frequentiū obtingit propter diurnitatem vite; & ad constituendam fortitudinem tam grande momentum habet, penè ut sit tanti ceteris carere. Nam qui cædendi ac moriendi artem (diram quidem, gloriosam tamen) ex longo usu dicerunt, invictam animi præstantiam semper velut in numerato habent; mortemque, aut siquid terribilius occurrit, immobiles expectant: Ut adversus pericula prorsus obduruisse, & calluin duxisse videantur. Hinc veteranarum cohortium disciplina, innumerabilibus coronata victoriis, tyronum robustam temeritatem, & stolidam feroçiam, toties elusit contudique. In subsidiis autem veteres illi commodissimè locantur. Unde, velut pugnarum arbitri, primorum agminum concursum animo præsenti & sedato spectant: & laborantes opportune sublevant: atque eos nec intempestivus fu-

torum, nec vixit formidines, gradum perperam promovere nec referre faciunt. Tales *Triarios* fuisse legimus in aetate Romana. Adhoc in munitionibus defensandis eorum opera feliciter utar, & in pugna stataria, & solenni, ac justa. Et ut semel dicatur, ad omnia bellii munia sat congrue adhibentur, quae non ex ea ratione, sed arte, & ordine, & experientia, & constantia peraguntur. Contraria, equestris processus a juvenibus violentius infertur. Levibus quoque praeliis ac velitationibus idem aptiores judicantur. Praterea, si querendi sunt homines, qui fulminantium furori machinarum obiciant nuda pectora, aut in incenium ruinas inter imbræ telorum ruant, si fossæ corporibus implendæ ut pro ponte sint securitis, aut si quid denique faciendum est quod nemo sanus faceret, has viles animas, & devota morti capita, non alia magis ætas quam juventus suppeditat. Igitur si mihi optio daretur, quales vellem, qui pro Patriæ salute aut gloria armatam operam navarent, utriusque ætatis doles (quosad fieri posset) miscerem : virosque deligerem, militiaq[ue]nq[ue] veteres, sed in ætatis flore ; nec tam annorum inmultitudinem, quam multa stipendia, & multa prælia, & vulnera multa numerantes. Illum denique volo, qui inter arma non consenuit sed crevit.

SED SUNT alia præter fortitudinem, que juvenem in bello seni preferunt. Celebitas imprimis, que consilium hosti defensionemque præripit, omnia faciliora reddit, s[ecundu]m numerò sola vinclit. Adeò nimirum que temeraria, si moreris, forent;

rent; tuta, si properes, fiunt. Observatum est à clarissimo Duce, *Cesarem & Alexandrum* fortitudine & bellandi peritiā à multis æquari: celeritate vero omnes longè anteire. Atque hanc illis causam præcipuam fuisse, tam integrę perfectaque felicitatis, & nullis cladibus variatę. Non enim *Victoria* fluctuare licuit, non *Fortuna* ludos facere; non hostibus resistendi spatiū, vix fugiendi reliquum est: cùm subito ac violento impetu obvia quaque opprimerentur & prosterrentur.

Ista autem prætervida festinatio merè juvenilis est: vim unquam in seniores cadit. qui nimium cauti, atque etiam tuta metuentes, assidue moras necunt: & proinde cùm agendi tempora consultando consumferint, prætervolantis Occasionis calvum occiput incassum prehensant. Scilicet omnia (vulgare observatum) à maximè parte uti amant, quām iis Natura valentissimam dedit. Igitur, ut equi calcibus, tauri cornibus feriunt, histrix calamos spargit, oculos vibrant basiliscus & formosa: sic quoniam senes deliberando valent, juvenes exequendo; ideo juvenes ad manus properant, senes consiliis immorantur.

Hoc etiam Senes in Expeditionibus tardiores efficiunt, quod nūquam putant satis sibi virium, aut satis copiarum adesse. Ideoque tempus præparationibus terunt: ut scilicet undequaque instructi ad opus accedant, & rem (quantum effici humanā industriā potest) extra fortunæ aleam ponant. Immemores interim, quantum ipsi spatiū ad se corroborationis insumunt, tantum ad instruendam defensionem hostibus dari. Nam ictus lentè vibrati, ut

validius impinguntur, ita & facilius vitantur. Ponatur in unâ lance plumbum quatuor librarium: in alteram bilibre ex alto cadat. Videbis majorem à minori molem, non elevari tantum, verum fortasse & excuti: velocitate motus in altero, gravitatem alterius pensante & vincente. Inter impetum adolescentum, & senilis consilii tardum pondus, eadem prorsus ratio intercedere videtur. Plus efficit, quamvis minus fecerit, qui celeriter facit.

CÆTERUM INTER bona Juventutis, nefas esset illud omittere, quod reliquis omnibus velut complementum & cumulus accedit. Fortunam intelligo: quæ scilicet nè à sexu degeneret, videtur juvenibus non mediocriter savere. His sunt qui antiqua evertunt imperia, quique stabililiunt nova; & per quos supremus Mundi Arbitr̄ veterum victorum insolentiam contundit. Igitur exorientem Solem non tantum Persæ adorabundi suspiciunt: sed quoties insolito aliquo fulgore felicitas juvenilis emicuit, huc illicò mortales convertunt oculos, hinc mutationum momenta expectant, & historiarum materiam. Sanè pleraque ingentia facinora, quæ Antæores pariter & scriptores nobilitarunt, ante trigesimum annum perpetrata esse, vir non incelebris notavit.

*Michael Men-
tana.*

Famosæ illæ Monarchiæ juvenilibus auspiciis ortum debent. Nizum, Asyrii Imperii fundatorem, juvenem fuisse exinde conjicias, quia hæredem moriens infantem reliquit. Nam de Persis, & Macedonibus clarum est. Quietiam Roma, terrarum Domina, juvenem conditorem agnoscit. Quot numerans

gans annos *Arsaces* Parthorum potentiam stabiliuit, nihil certi habemus. Sed cum legamus eum fuisse formâ præstantem, ætate etiam fuisse florentem videtur probabili conjecturâ colligi posse. Quamvis quæ de *Libero* & *Hercule* narrantur, portentosissimarum sint plena fabularum, magna tamen eorum fuisse Facta ex ipsis mendaciis concludimus. credique verisimiliter potest, alterum ad extremos Indos, alterum ad Oceanum penetrasse. Uterque autem sub persona Juvenis celebratur, formâ aut viribus præcellentis Adhoc decantatissima illa *Argonautarum* Expeditio optatum finem sub Duce adolescente sortita est. cuius etiam jam antè mentionem fecimus. Ut ad certam Historiam revertamur, Multarum victoriarum instar videri debet, quod à *Xenophonte*, juvenc & tyrone, factum est. Qui Exercitum ab ultimis Babyloniae finibus, per aspera itinera, insequente hoste, incolumem in Patriam reduxit. Quam haec tenus Athenienses faventem fuerant experti, visa est cum *Alcibiade* ad Spartanos Fortuna transfugere. cum illo autem utcunque rediit; ac demum cum illo, nunquam reversura, ab Oris Atticis migravit. Inter Romanos, ad extremam quidem ætatem *Corvini* felicitas duravit, multò autem clarius in primâ effusit. Opima *Marcellus* spolia in Juventute retulit: & ut maius videatur quod ei postea contigit, ab Hannibale nempe non vinci, fuit certè felicius Viridomarum occidere. At verò L. *Sulla* Felicis nomen (& quidem justissimè) assumit. Cujus ætatem si queras, ante annum vicesimum in sce-

inventus est, quod non solum in aliis, sed etiam in his, quae
circa annos de anno mortis libenter aguntur, videtur.
Egit autem juventutem videlicet ex triumphis claus-
rissimam. De quibus Tacitus ubique, Suetonius bre-
viter, Dio aliquando ubertate, magis adhuc magnifice
(quamvis festinanter) Velleius. Sed omnium locis
Plinius esse poterat, nisi ejus viginti volumina, quae
ista Bella complexus est, injuria temporis absolu-
fisset. Florentissimam vero Germanici fortunam,
similque immaturam mortem, Corneliani Annales
nobis luculenter exhibent. Titus, deliciae humani
generis, nec fortunae minus, intra juventutem de-
cessit: juxta sententiam Ausoniani carminis, *Felix*
imperio, felix brevitate regendi.

Quod si recentiorum exempla adhibere licet (&
sanè cur non liceat?) inter hos quoque non paucos
reperies, qui magnis successibus ostenderunt, quanto
opere adolescentes Fortuna adjuvet. Documento
est *Austriacus* ad Echinadas, *Sabaudus* in Veroman-
duis, *Anguanus* in Taurinis, *Parmensis* in Belgio.
Gloriosus ille *Scytha*, qui universam propè Asiam
brevissimo tempore subegit, nisi historiae fallunt,
juvenis fuit. Juvenem quoque & formosum fuisse
perhibent, qui praesentis Persarum Dynastiae funda-
menta jecit. Quid memorem *Nigrum* (quem vo-
camus) *Principem?* quid *Henricum Quintum* Angliae,
Quartum Galliae? *Caroli ořavi* præcipites adoles-
centis victoriæ, excitavetunt Italorum ingenia, ad
hanc, quam perfectam nunc videmus, muniendi
artem, *Gastonem Fuxensem* prætereo; quia in ipsâ
Victoriâ

Ismael.

Victoris eximius est. At Magnus illam *Mitibiam*,
 Pannonicum Nicobelli, varicere non possum. qui
 ex eis ad scilicet eversus, adolescentis octodecim
 annorum; ab invicti Hoste plurimas reportavit
 Victoria. quem non tantum praevis fudit, sed
 etiam (quod nemo satis) integras ei Provincias
 eripuit. Duorum *Ferdinandorum* juvenum con-
 junctæ felicitati, ne ipsa quidem Suecorum ferocia,
 eisque invicta & Regis obitu inconcussa, par esse
 potuit. *Vinarus*, Rheni domitor, ætate pariter &
 fortuna florens, Dux omnium Germanorum longè
 maximus; inter Victoriae & trophyæ sua, & novi
 Principatus quem ferro acquisivit primordia, imma-
 turo abruptus est fato.

Nolo plures addere; nec ambitioso nominum
 strepitu obtundere patientiam vestram. Unum
 tantum ex veteribus repetam (nam eum paulò
 antè leviter strinxii) unum, inquam; adolescentem,
 qui senum simul omnium felicitatem provocat.
 Intelligitis opinor, Auditores, me de *Alexandro* lo-
 qui. Cui licet maxime Virtutes, & par temeritas
 inessent; semper tamen & istam condonabat, &
 illas supereminebat Fortuna: nec tam favere,
 quam famulari videbatur. Non enim paulatim
 irrepit, aut hasit circa limites regionum; sed
 ingenti proculsu populos urbesque corripiens, ali-
 ena regna celestius subjugavit, quam senex lu-
 strasset sua.* Sed nihil ei beatius contigit, quam
 quodd in medio flote ætatis, & antequam ex suâ
 quicquam indulgentiâ Fortuna mutasset, fato in-
 terceptus fuit. Eterim si diutius vixisset, quis scit
 quantę

quante illum mutationes, quæve excepissent clades? Certè *Livius* in celeberrimo problemate, *Quinam eventus futurus fuerit, si Macedo post dominum Orientem in Romanos arma vertisset*; non aliâ magis ratione litem Romanis adjudicat, quam quod cum *Alexandro* ejusque fortunâ jam senescentibus, habituri negotium fuissent.

Itaque *Cæsar* ille *Julius*, quo nemo audacior, nemo fidentior fuerat, vereri tandem cœpit fastidiosam Fortunæ proterviam. Eam igitur parcius erga finem experiebatur. metuens nimirum ne cuius mutabilitatem vincendo didicerat, cladi bus insuper probaret. Et sanè non aliâ magis hæsitavit *Cæsariana* felicitas, quam in prælio quod ipse ultimum, & cum Juvenibus, commisit. Sed & illum quoque, sicut *Alexandrum*, in ipso culmine victoriarum, Mors benigna & optabilis subtraxit injuriis fortunæ. Scilicet benè cum altero Venefici, cum altero percussores egerunt.

Nihil paradoxum dicere videbor, si quis cogitaverit, quanta sit felicitati cum senectute discordia. Nam ad cetera quæ grandævis subeunda sunt onera, hoc etiam accedit, quod fortunâ plerumque minus prosperâ utuntur. Quasi languente tandem *Astorum* vi, quæ felicitatem nascentibus destinaverant. Vel quasi Fortuna, eos potissimum gauderet male multare, qui jugum ipsius inviti subeunt. Ita scilicet senes, dum sic res suas ordinare satagunt, ut cum *Timotheo* possint dicere, *In hoc Fortuna non habuit manum*; eam deinceps (quod & illi accidit) meritò iratam & infestam sentiunt. Quicquid tandem

tandem in re fuerit, hoc certè constat, Magnos frequentissimè viros damnosam mutationem sortis in Senectute experiri. Etenim infinitum esset eorum nomina percensere, quos inauspicata vivacitas vertenti præbuit Fortunæ. & quorum lata initia excepit tam dira Catastrophe, ut in hoc solùm tam diu vixisse videantur, ne felices morerentur.

Nisi omnia, quæ de Illi halōsi traduntur, meras fabulas judicarem, inter exempla infelicis senectæ *Priamum* in fronte ponerem. Sed dimissis poeticis fragmentis, ad veriora veniamus. *Cyrus* in juventute tot Regum domitor, grandævus Reginæ succubuit. *Thesei* juventus felicior, an senecta minor fuit, videtur haud injuriā dubitandum. Quid profuit *Seleno* omnibus Alexandri Successoribus supervixisse, si regno cum libertate amisso, morte ignobili & ignavâ periit? Quinimò inter istos *successores* haud ullum invenies, cuius extremus vite actus, non dicam felix, saltem tolerabilis fuerit, si unicum Ptolemaeum excipias. *Crœsus*, qui quondam indignè tulerat quemquam seipso beatorem putari; pessundatus ab Oraculo male intellexo, jamque hostili imperio moriturus, agnovit sapientiam Solonis, & inconstantiam Fortunæ. *Hannibal* principiis quid illustrius? quid fortunatus? Idem in Senectute (ut nihil aliud dicam) dupli exilio multatus fuit. nimirum ab Africâ pulsus, sed primum ab Italâ; quam alteram patriam vastando effecerat. nam quomodo ab Hospite proditus, veneno sibi mortem consciverit, nil attinget referre. Sed eodem anno, veneno pariter absumptus,

sumptus, exitū splendore vītē indignum *Philopæmen* habuit. *Philopæmen*, Græcorum ultimus, cuius potissimum ductu Republica Achæorum extulerat caput. Liberator ille Græciæ *Themistocles*, ab ingratâ Civitate postmodùm ejectus, & barbari Regis pedibus advolutus, calamitates nullum exitum habentes leto demum voluntario finivit. *Polyenates*. Samiorum tyranus, faventiorē habuit Fortunā quām ipse vellet. hujus autem si finem queritis, in cruce sublatus est. *Dionyssius*, quēm iūtio non Sicilia, non Italia ceperat, exitum sortitus est longè dissimillimum: assiduis belli certaminibus à Carthaginiensibus vīctus, ac denique à suis interfectus. (Sic Justinus: nam Cicero rem aliter narrat.) Huic *Filius* ejusdem nominis successit; ut savior, sic potentior Patre. Notum est autem, quām bellè eum in senectute fortuna tractauerit. Notum est etiam, *Lysandrum*, qui virentibus annis potentissimum hostem subjugavit, postea sub contempto cecidisse. Viderat *Agestans* juvenis Civitatem suam totius Græciæ dominam: hanc senex de principatu dejectam, & sibi vītam, & tantum non captam vidiit. *Niciam*, Nicerati filium, inter Duces sui temporis felicissimum fuisse, & ab Adversorum incursu maximè immunem, pronuntiavit Thucydides. Hunc tamen aliquando, cautissimum licet, deprehendit Fortuna: cladéque affixit tam gravi, tam grandi, tam omnibus (ut sic dicam) numeris absolutā, ut vix in illâ Historiâ inveniamus parem. Res tota ab Auctore jam dicto fuse narratur, in illâ excellentissimâ descriptione Syracusani Obsidii.

In Majore Africano quanto memorabilior prima pars vita, quam postrema fuit? Quin & *Minor* tunc mori debuit, postquam Numantiam addidisset Carthagini. *C. Marium* quot infortunijs affecerit longa vita, neminem paulò Humaniores ignorare arbitror. Nam, ut Historicos transeam, non aliud nomen apud Poetas, quoties Fortunæ mutabilitatem proscindunt, frequenter occurrit. *Mithridates* sua regna senex perdidit, qui juvenis vicina subegerat. *Pompeio* juveni, propitia, si cuiquam alteri, Fortuna fuit: quæ tamen, eodem deflorescente, in omnem conversa est injuriam. Vel ut verbis Ciceronis utar, *Pompeius prorogatione vita, quot, quantas, quam incredibiles hancit calamitates?* De *Marobodni* florentis magnitudine, quāmq; ipsi Augusto formidabilis fuerit, legatur Velleius. Hic tamen postea Regno pulsus, ad Tiberium (referente Tacito) profugit: *consensuque multum imminutâ claritate ob nimiam vivendi cupidinem.* Ne *Augusti* quidem senectus nimium felix videbitur domestica ejus Mala reputanti. At *Galbam* penè octogenarium, atq; itidem *Gordianum*, in hoc Fors extulit ut ruinâ dejiceret graviore. Addamnè *Valerianum*, insigni calamitate notabilem? Hæc autem ei contigit anno ætatis septuagesimo sexto. *Cosroem Magnum*, Persarum Regem, Agathias Cyro & Xerxi præferre non dubitat: tanta illi per octo & quacraginta annos felicitas & potentia fuit. Cujus tamen finem calamitosum & inglorium in eodem Auctore legimus. Date obelum *Belisario*, clamabat Gothorum & Vandalorum terror, omnibus demùm honoribus & bonis, postremò oculis spoliatus, & vivere permisus tantum in contumeliam suam.

Animosus *Britannia Rex*, qui Legem Salicam re-scindere ferro aggressus est, omnia (*Calco excepto*) senex perdidit, quæ in juventute pepererat. Duo Fratres *Arausianci* (*Poliorceæ, Fulmina belli*) videntur cum maximum ullius ævi Ducibus conferri posse. Sed uterq; ex scenâ parùm honorificè exivit, Alter, obsidionem dilectæ Urbis nequicquam solvere conatus , Alter, ab ignobilis Oppiduli mænijs ignominiosè repulsus. Nec eorum acerrimo Adversario res melius cesserunt. *Ligurem* illum famosum intelligo ; qui postquam honorem in Belgicâ quæsitum in terrâ Italâ perdidisset, mærore contabuit ex postremi Conatus intelicitate contracto. Floruit in eâdem Civitate *Dux alter terrâ* mariq; (sed mari potissimum) clarus : qui à barbaro Pirata in extremo senio fugatus, tam propudosâ clade prioris vitæ decora corrupit. Clarissimum in primis annis *Gensagæ* nomen, haud parùm in ultimis obscuratum fuit: quod de eo pronunciat *Thuanus*. Habuit *Consalvus* quo Fortunæ mutationem, ludosq; crudeles, meritò incusaret atq; detestaretur, nisi omnes ipsius querelas Principis ingratitudo consumeret. Quis unquam Arma infelicius tractavit quâm senex *Momorassius*? ille, ad supremum Militiæ gradum per facinora juventutis evectus. Graviter indoluisse dicitur *Brissacus*, Subalpinis bellis notissimus, quod post tantas res gestas receptui mature canere nescisset, & priusquam deficeret, definere. Esse enim Bellatoribus terminum quandam, metamq;, ac veluti punctum verticale, quod ubi pervenerint, omnia deinceps in deterius ruunt. *Celeberrimum Nauarchum*, qui primus nostrorum circum-navigavit Orbem, Fortunæ filijs quidni adnumerem? quam

*Breda.**Venlo.**Auria.**Lib. 15.**Mem. de
Villar.*

quam tamen senex sensit Novercam. Certè ejus ultima Expeditio, quantò majore quam alias apparatu suscepta est, tantò absoluta est minori effectu.

Hicce Militaribus viris fas sit patuos Literatos adiicare. Magnus noster *Verulamius*, in solatium propriæ calamitatis, exempla conquisivit doctorum virorum qui similia perpepsi fuerant. Tres autem potissimum selegit; *Demosthenem*, *Ciceronem*, *Senecam*. Qui quondam florentes dignitate & potentia, amplissimisq; Magistris perfuncti, funestissimo demù exitu oppressi jacuere, inter maxima Fortunæ crimina ponendi. De *Hortensio* levius fortasse est quod dicturus sum, quam ut hic dici debeat. Sed utcunq; habebitis, quod de eo scribit Cælius ad Ciceronem. *Intaltus*, inquit, à sibilo pervenerat Hortensius ad senectutem: sed tum ita bene, ut in totam vitam cuivis satis esset. Ad feria jam Mala redeamus. Heic autem praterire non licet Nobilissimum *Brahéum*; illum saeculi sui Hipparchum, decusq; & opprobrium Danie fure. Qui primam quidem ætatem honorificentissime transigit. at verò in senectute, coactus est (proh nefas & pudor!) cum omni Supellecstile Astronomicâ migrare, & patria relicta qd externi Principis clientelam confugere.

Sed finis sit tandem: ne potius Exempla collegisse, quam elegisse videar. Illud autem insuper observetis volo, Veteranis Ducibus (de his enim potissimum sermo est) tunc maximè fortunæ mutationem metuendam esse, quoties fessam ipsorum felicitatem cum recenti aliquâ componunt. Suis enim cladibus, frequenter Novijs istis Trophæa erigunt. Quiq; in adolescentia grandævos superaverant, senes à juvenibus vincuntur.

DE JUVENUTE.

Sic tres Barchini (quanti Duces?) & Hanns, cum Asdrubale Gisgonis & Rege Numida, int̄a breve spatiū Scipioni cesserunt: sic Crassus Surenas, sic Varius Arminio, sic Philippus Flaminino, sic Licinius Constantino, sic Lepidus atq; Antonius Augusto. Et inter recentiores, Burgundus Lotharingo, & Thermus Egmontio, & Colinius Andino, & Parmensis jam senex Nassovio, & Tillius Gustavo. Sinanes Sigismundum fugiens, m̄ærebat simul & indignabatur, gloriā tot rebus maximis & ingentibus partam, hunc ab adolescentulo ereptam esse. Carolus Quintus, Imperatorum post cognominem Magnum maximus, qui Europam atq; Africam monumentis insignium factorum florentibus annis compleverat, quid contra ipsum adolescentia posset, suo damno in senectute expertus est. Eum enim juvenis Henricus Galliā repulit, Mauritus item juvenis Germaniā expulit: summā utrobiq; ignominia. Regnis itaq; & Imperio se abdicavit, non aliā magis ratione motus, quām tædio serum suarum & fortunæ sue. Adēd in vitā clarissimorum virorum cedunt s̄apenumerò postrema primis; paucisq; Mortalium tam perfecta felicitas contigit, ut non fastidio tandem ac satietate caperetur.* Solet enim nimirū Fortuna fatigari; solet suis ipsa muneribus invidere; & postquam nimium indulxit, in fine deficere. Igitur qui magnorum Ducum gloriæ favent, hoc inter cetera habeant in votis, ut honoris & victoriarum pleni, factorum ludibrio opportunā morte subducantur. Ne quod per summas difficultates, & longo tempore, & variā fortassis aleā, sed tamen lucrati fuerint, uno jactu perdant, neu nimium vivaces, suaq; felicitati superstites, accedant ad

ad numerum eorum, quos cum Juventute Fortuna de-
seruit.

PO S T B O N A & Mala Adolescentiae haec tenuis
qualitercunq; enumerata & explicata, fuerit fortasse
premium laboris unum quiddam ambiguum adjicere;
quodq; pro temporis & locorum sorte, inter illa vel ista
nnmerandum videtur. Videlicet, quod pleriq; juve-
nes sunt ~~admodum~~; & cuivis alij constitutioni Civitatis
Monarchiam facilè präoptant. Hoc autem ambiguum
jure diximus. Nam quum sit neq; commodum neq; fas,
eam Regiminis formam aversari, cui nascendi conditione
subiecti sumus; malum est haud dubiè ab ijs Rempub-
licam posthaberi Regno, qui in republicâ vivunt.
(*Helvetios, Venetosq; & Belgas fæderatos* intelligo, &
veteres Græcos ac Romanos, & siqui sunt alij qui à
multis legitimè reguntur. quos forte suâ contentos esse
oportere nemo dubitat.) Contrà, in parte felicitatis
ponendum est, quoties affectus cum officio consentit.
Ideòq; bonum est, ut sub Regibus nati Regnum & Re-
ges ament.

Quamvis igitur generatim & absolutè loquendo, ista
in *Moræ* propensio inter res adiaphoras reponi posse
videatur (constat enim ex antè dictis, Habitum ei con-
trarium non esse semper & ubique vitiosum;) inter
Nos tamen in Virtutem prästantissimam transit, qui
Terram incolimus hoc solum Regimen, idq; felicissimè,
expertam: & à tot seculis **AUGUSTISSIMA**
FAMILIA hereditas sumus. Videbitur autem, ut
spero, nec incongruum nec coactum, quod hoc quoq;
in laudem Adolescentiae traho: & quos optimos esse

Aamicos fatesim amnes, optimos esse Subditos nunc ostendo. Jactent igitur senes quantum ipsis placuerit, se artes Imperij callere; dum interim nobis relinquant Obsequij gloriari. A M I C A M O S T R O T
Sed objici tamen potest, tractationem quam hic insitudo, Monarchia parum honorificam videri. Scilicet ostendere conatus sum, quantoper & quibus de causis eam homines vani & imperiti mirentur. Cum enim dico, Monarchiam juvenibus cordi esse, & vice versa grandavis Rempublicam, idem ac si dixerim, hanc quidem prudentibus, illam autem stultis placere. Ut ad hoc respondeam, fateor equidem libenter (sed nec quisquam sanus negaverit) senes juvenibus prudentiores esse. Sed non tamen inde sequitur, quicquid illi probant aut expetunt, esse continuo probandum & expetendum. sic enim ipsa vitia Senectutis venerari tenemur. Prudentes icti senes Utile plerumq; Honesto praeferunt. sed num ideo praeferri oportet? Idem prudentissimi viri (vel eorum sicutem permulti) Fidem, & Amicitiam, atq; ipsam Religionem inania putant nomina. In quo tamen eos esse imitandos quis dicat. Manifestum est enim hoc non à ratione & judicio, sed à scelere proficisci. Plura in hunc sensum addere non libet: ne in Etatem quam veteri debemus, nubis insolenter haecchari videar. Sed ex ijs quæ dicta sunt apparet, non esse tantam auctoritatem Senectutis ut existimanda sit falli nescia; sed juvenes in rebus non paucis melius judicare. Non quod senes quid rectum sit ignorent, sed quia pravis affectibus interdum sunt obnoxii: per quos efficiunt, ut ea ipsa quæ vident, non videre videantur. Hoc autem usu venit in praesenti negotio.

negotio. Nam cum excellentissimam Regiminis formam aversantes, democraticas sortes malunt; dicendum est audacter, eos hoc non facere ex prudentiae præceptis, aut rectæ rationis dictamine, sed propter malevolentiam & invidiam: propter avaritiam & pusillanimitatem: propter studium immoderatum proprietatis utilitatis: propter conscientiam inhabilitatis & ineptitudinis suæ: propter inanem metum & suspiciones infanas: & deniq; (ut rem verbo absolvam) propter vitia quæ in istam ætatem, alias venerandam, cadunt. Quod ex sequentibus latius patebit, hic autem indicasse sufficiat.

Sed interea, neminem existimare velim, hæc me de senibus universaliter efferre. Illud enim, ut adversus eam Ætatem contumeliosum, sic etiam esset in se falsofissimum. Nam quis ignorat senes esse quamplurimos, qui Regij Regiminis excellentiam atq; præstantiam, observant, agnoscunt, defendunt: confusionem vero democraticam meritò contemnunt & detestantur. Quo sensu igitur democratici sunt dicendi? eo nimisum quo avari, crudeles, timidi, aut siquæ sint aliæ labes quæ Senectutem comitantur. quod non de omnibus accipendum est, ut quilibet novit, sed tantum ceteris. reperiuntur enim haud pauci in istâ ætate, contrariatum virtutum fulgore conspicui. Eodem modo, senes qui dem dicimus ~~magistris~~ expetere, & Regna naturaliter aversari. Sed hoc tamen intelligi volumus, de eorum tantum fæce ac vulgo. de ijs nempe qui ætatis vitijs succumbunt: quiq; perversos quoddam Affectus, qui senectutem corrumpere & depravare solent, ratione non domuerint. Nec objiciat aliquis, senes qui ita sentiant,

sentiunt, quamvis fortasse non optimos, certè prudentissimos agnoscit. Nam ne hoc quidem concedimus. Est enim certo certius, eorum prudentissimos contrà sentire. Egregie dictum est, Parum Philosophiæ homines inclinare ad Atheismum; at altiorem scientiam eos ad Religionem circumagere. Et pari prorsus ratione, homunciones semidocti & semiprudentes, cùm fine multâ difficultate perspexerint Regnorum incommoda, protinus imaginantur istorum malorum remedia in πλευρᾳ contineri: eamq; consequenter Regno præferunt. Qui verò istâ eminentissimâ Virtute pleniùs sunt & perfectius instructi, qui in libris pariter ac rebus versati conjuixerunt Experientiam Doctrinæ; cùm omnia accuratè perpenderint, liquidò concludunt Monarchicum Statum longè optimum & felicissimum esse. Non quòd incommodis omnino careat (sciunt enim inter res humanas nil tale reperiiri:) sed quòd aliae formæ, dum ista tollunt aut tollere videntur, plura interim, graviora, certiora, magisq; diurna inducant. Monarchiam igitur ex æquo probant generosissimi inter juvenes, sapientissimi inter senes: sed juvenes quidem impetu, & affectu; senes autem ratione, judicio, consilio, & certâ scientiâ. Sed Apologiarum satis luperque: jam tandem in rem ipsam ruamus.

Bartafius. Diximus Adolescentes Regij Imperij amatores esse. Nobiscum sentit Vir non vulgaris judicij, in illâ parte *Hebdomadum*, ubi Populum Israeliticum de formâ Regiminis deliberantem inducit. Nam vetulum quidem facit pro Republicâ perorare: at pro Statu Monarchico, juvenem florentem, genere clarum, formâ conspicuum, excelsos spiritus gerentem. Sed missis Autoritatibus

Ætoritatibus & Poeticis Personis, rem veris Exemplis confirmo: hæc autem non aliunde repetam quæm ex Historiâ Romanâ. Pulsis Tarquinijs, lætabantur Qui-
rites novâ suâ Libertate, vel ut verius dicam, libertatis
imagine. (probè enim intelligimus, libertatem nisi in
Anarchiâ nullam esse.) utcunq; felices sibi videbantur,
à dominantum injurijs liberati; atq; etiam valde sa-
pientes, quod ejusmodi injuriarum pericula in futu-
rum effugerant. Inventi sunt tamen qui longè aliter
sentirent > quiq; obsequium ac fidem tam cupidè non
exuerent. qui dolerent tam nullum in finem tantum
turbarum excitatum: qui Remedia putarent graviora;
quæm Mala fuerant: qui satius dacerent malos Prin-
cipes ferre, atq; interim bonos sperare, quæm sub
falsâ specie libertatis durissimam servitutem subire.
qui deniq; novam Republicæ formam pertæsi & ex-
osi, priorem reducere conarentur. *Consulatur Livius*
initio libri secundi. is docebit, cuius fuerint ætatis,
qui de recipiendis in Urbem Regibus consilia strux-
erunt. *Profectò erant Adolescentes*: atq; adeò inter
caeteros, alterius Nepotes, alterius Consulis Filii;
[Horum inmani suppicio (quæ enim major immi-
nitas, quæm Filios manu carnificis necari, jubente pa-
riter & spectante patre;) præclarum sui specimen
dedit sanguinaria ista Respublica, quæ cruento posteā
per Orbem fuso, totum Terrarum inundavit, tot
Eluvios decoloravit, tot Maria infecit. Sed & aliud
novimus, nullam in terris Belluam sæviorem esse,
quæ illam multorum capitum, nec quæ suspicione
irafq; aut promptius concipiat, aut prosequatur cru-
delius. *Quid autem ab illorum furijis non timeas,* qui
monit]

omnia sibi licere arbitrantur libertatis causa. Libertatis dico & ignò vero dominationis. in hanc enim inhiant, dum illam crepant. Etenim pro certo habeo, Neminem esse inter istos libertatis patronos, qui non libentissime regnaret si posset. Verum cùm illud aī qui desperent, quod sibi solis retinere nequeunt contenti sunt cùm alijs partiri. Atq; hoc est quod libertatem vocant. cùm nempe audacissimi quique & improbissimi, supremam Potestatem prædæ & divisui habent. Populo interim, per certamina Potentium, per avaritiam Magistratum, per ipsam multitudinem Dominorum, miseris modis vexato & oppresso. Sed longius me tulit justa detestatio; nunc ad institutum redeo: nempe ad enumerationem aliorum exemplorum.]

Decemviratus, si nomen spectes, *omnesque* fuit; si rem ipsam, regnum merum. Solus enim *Appius* dominabatur, ceteri numerus fuerunt. Iste autem *Appius* quomodo stipatus incessit? Nimirum agmine Adolescentum: qui ut ait *Livius* suprà laudatus, *suam licentiam* (adverteat livorem democratici hominis & quem merito *Augustus Pompeianum* vocitabat) *suam licentiam malebant*, quam omnium libertatem. Nec Homines nec pecudes ignorare arbitror, *Catilinam* de Republicâ evertendâ, & invadendâ Tyrannide conjurasse. At verò præcipui ejus fautores atq; participes, fuerunt barbatuli Juvenes, ut eos *Cicero* derisoriè appellat, quod etiam *Salustius* indicat non uno in loco. Idem *Cicero*, sub initium belli Civilis ad Atticum scribens, dum varia huminum genera recenseret, qui *Fulianas* partes contra Senatum & Rempublicam fovebant. *omnem fere juventutem* fatetur illac facere. Adeò vix ullam occasionem

sionem prætermisso visa est Romana Pubes, vix illum
Ducem recusasse, quo libertatis excuteret jugum. Idq;,
si verum admittimus, non sine ratione. Multa sunt
enim quæ, ut Plurium senibus, ita regimen Unius ju-
venibus conciliant.

Primò Regnorum pompa & splendor præstringit
fáciles adolescentum oculos. Neq; hoc contemnat
aliquis tanquam rem nullius momenti. Nam ut pri-
mi in prælijs (quod rectè notavit *Tacitus*) oculi vin-
cuntur; sic in rebus quæ admirationem & amorem
pariunt, non minus manifestum est oculos primos
capi. unde recto itinere isti Affectus ad animam ten-
dunt. Senes interim his talibus parùm moventur.
Nam eorum animi, ex longo rerum usu, quandam
veluti callum duxere. Et illud nil admirari haud ex-
iguum sàmè est prudentiae senilis specimen. Magnifi-
centiam autem non contemnunt tantum, verum etiam
oderunt. quia nempe exerceri non potest sine aliquâ
profusione pecunia, cujus sunt ipsi nimium tenaces.
Cæterùm quòd Regna splendore & externo apparatu
Rebus publicis præfulgere supponimus, supponimus
rem verissimam. Istæ enim, ut plurimæ, magis
sunt ad frugalitatem, quam ad magnificentiam com-
positæ. Quòd si interdum contrà fuerit, nil tamen
habent tam magnificum tamq; augustum, quod coro-
nati capitib; decus ullo pacto æquiparare possit. Erat *Cyrius*.
ex Gente adulandi prudentissimæ, qui Senatum Ro-
manum totidem concessum Regum sibi videri dixit.
Suspicio enim, hoc eum non *Pyrro* remuntiæsse, sed
ipsis Romanis dixisse (si omnino dixit,) blandiendi
potius rationem, quam veritatem secutum. Destruic-

nimirū Imperij speciem multitudo imperantium : debilitaturq; & consumitur, ac veluti evanescit Republicæ Majestas, dum in tot capita dispergitur. Exadversum Regia potestas majore gloriâ & luce circumdari videtur, contractis in unum radijs. Scio hæc omnia reipsâ nihil esse : nec quemquam ea mirari, aut ad talia caligare posse, sine aliquâ levitatis vanitatisq; notâ. Sed enī cùm istæ in juvenes potissimum eadant, videor mihi rectè colligisse, regna propterea juvenibus placere. Siquis autem hoc dictum putet in contumeliam præstantissimi Regiminis, næ ille veherenter errat. Nam potius in laudem ejus (certè in utilitatem) cedit, quod sicut plurima in se continet, propter quæ à prudentissimis præterri debeat, & reipsâ præferatur, sic aliquid habet insuper, quo capiat minus prudentes ; hoc est, majorem partem generis humani. quorum rationem maximam in publicâ administratione habendam esse, nemo unquam sapiens negavit.

Altera res, quæ Regnum adolescentibus desiderabile, Rempublicam invisam reddit, videtur hæc esse : Quod videlicet leges atrocius plerumq; & indepreculius sub Multis, quam sub Uno saeviunt. Solet esse in Regno gratiæ locus, solet beneficio : strictoq; jure laborantibus Clementia Principis succurrit. At Respublica surdum quiddam est, cæcumq;, & sine affettiibus : nullius personam respiciens, nullius ætati parcens ; & cujus, nisi causam probaveris, frustrâ misericordiam implores. Talia *Tarquiniorum* reductores querentes videmus, in loco *Livij* jam dicto. Ista autem inexorabilis legum severitas ad senes minus pertinet, qui sedulam actionum suarum custodiā agunt : & quamvis

& quamvis fortasse non innocentius, saltem cautiùs vivunt. Capiunt hinc etiam insuper aliquam, malig-nam fortasse, sed aliquam capiunt voluptatem, dum alios ob delicta vident assidue plecti, in quæ ipsi non cadunt.

His addi potest quòd Unius dominatio alacrior multò & erectior videtur esse, & lætiorem quendam Ge-nium hibere, plusq; itidem humanitatis & candoris. Unde non mirum est si juvenibus sit acceptissima, quan-doquidem cum generosâ ipsorum indole tam aptè con-sentit. At verò Demagogi ad gravitatem & tristitiam se componunt : omnia scrupulose, & meticulose, & sollicitè perpendunt : pleni sunt suspicionum, & secre-tis machinationibus grassantur : suamq; Libertatem, quam vocant, Zelotypâ quadam rabie custodiunt. Quin Formulas nescio quas & Consuetudines religiose obser-vant (harum enim in Republicâ regnum quoddam est) quas facilè adolescentes stultissimas putant. Postremo de unoquoq; negotio longissimas instituunt consultatio-nes, quæ ut senibus fortasse gratae sint, juvenes planè enecant.

Sed paulò altius penetremus. Regnum benè admi-nistratum multò præstantius est Republicâ benè item administratâ. Hoc ipse *Aristoteles* fatetur, adversus Monarchiam (sicut Græculi ferè omnes) satis aliàs iniquus. Sanè enim quid pulchrius excogitari potest, aut inter res humanas magis divinum, quam Princeps Virtutibus præfulgens, potentiam salutariter exercens, curâ pro universis excubans ? Qui hominum immen-sam multitudinem suo Unius nutu flectit ac regit, ut Gubernator Navem, ut Pater familiam, ut Anima-

corpoream molem, vel denique (ne in his minutis
hæream) ut Deus mundum. Quem hostes metuunt,
quem amant & venerantur sui. Qui præmijs Virtutes
excitat, vitia poenis coercet, inopes liberalitate sub-
levat. Qui factiones (fatale atq; insanabile ~~malum~~
malum) vel penitus tollit, vel saltem sic temperat &
gubernat, ut ne cum publico damno periculove gra-
fentur. Qui solo Exemplo plus proficit, quam opti-
mæ possunt leges. Ut jure *Plato*, perfecti Regimi-
nis Ideam exhibens, hanc formam præ cunctis elege-
rit. Sed & cuilibet patent ingentia ejus beneficia atq;
commoda, si modò (ut supra dictum est) bene ad-
ministretur. Quocircà à juvenibus, qui homines esse
bonos facile præsumunt, quiq; in omni negotio quod
optimum est sperant & spectant, Regnum prætertut
tanquam ex bonis maximum. At senes vero, qui ho-
mines præsumunt esse malos, rerumq; incommoda
solent nimis anxie reputare, Rempublicam anteponunt
tanquam ex malis minimum. Siquidem constat, gra-
viores longè calamitates Monarchiam corruptam, quam
corruptam Rempublicam comitari. Excelsiores animæ
(inquit Vir acutissimus) ut majorum virtutum ita &
vitiorum capaces sunt. Quod item de speciebus Re-
giminiis dici poterit. quarum excellentissima potest in
tantum depravari (quod tamen fatendum est, vix con-
tingit sub Rege mentis compote) ut deterrima evadat.
juxta tritum illud, Corruptio optimi pessima. Quæ-
cunq; enim in Rempublicam cadunt injustitiae atq;
violentiae item factionum & turbarum mala, si cum
Neronis alicujus aut *Caligula* dominatione comparentur,
pro nihilo ducenda videbuntur. Et quamvis raro
accidant

accident extrema: Tyrannidis exempla, ipsa tamen rei possibilitas senes terret. quorum sensum à Cicerone expressum habemus, in *Philippiā octavā*, *etiam si non sit molestus*, inquit, *Dominus, tamen est miserrimum, posse si velit.* Et sane, ut dicam quod sentio, à veterum lorum suspicionibus & nimio metu, videntur Respublicæ penè omnes originem traxisse. Diversa est interim adolescentum ratio, qui solliciti esse non solent, quantum Rex habeat potestatem, quia bonam in eo voluntatem supponunt. Res igitur huc redit. Cum Monarchia sit optimus status Civitatis, Tyrannis autem, pessimus: senes, dum Tyrannidem timent, ipsam saepe Monarchiam aversantur; at juvenes, in statum optimum intenti, periculum sabire pessimi non recusant.

Restat ratio multò validissima, quæq; ad Regna adolescentibus commendanda sufficere vel sola possit. Quid enim ultrà quærimus, si constiterit, Facilem ad summos honores aditum in statu Monarchico juvenibus patere, in statu polyarchico non item? Et quidem certè, quod ad Respublicas attinet, nihil est manifestius, quam earum administrationem penes solos fermè grandævos esse. In Atheniensium Civitate, juveni per *Solonis Leges Magistratu interdictum est*, quantumvis sapientiâ præstaret: vel ut Græcè eloquar, *εἰ τῷ νέῳ ανδρὶ πάντα ἔχειν.* *Lycurgus* quoq; in sua Republica (propriè Rempublicam appello: nihil enim Regium habuit præter umbram & nomen) sed videtur *Lycurgus* nihil majore opere intendisse, quam ut omnem auctoritatem atq; dignitatem grandævis daret. Et vero Spartæ, si usquam terram, immuni quadam obseruantia

Ovidius.

vantiā senes à minoribus colebantur. Sed neq; Ro-
mana Respublica à ceteris degeneravit. Principiō,
Senatus (ut etiam nomen indicat) è senibus omnino
constabat: *Nec nisi post annos patuit tunc Curia seros,*
sicut ait Ingeniolus Poeta. Adhoc Leges quædam
Annales promulgatae sunt; quibus sanctum fuit, Ne
quis Magistratum (præfertim ex dignioribus) caper-
seret, nisi annis probè instructus. Hinc ætas Quæ-
storia, Aedilitia, Tribunitia, Prætoria, Consuláris.
Quinetiam cautum est, ne quis triumpharet ante nescio
quam legitimam ætatem. Dij vos vestri Deæq; per-
dant, vetuli invidi, impuri, maligni, Acheruntici, de-
pontani. Adeóne nihil vos pudet? nec quamvis vel-
letis, erubescere potestis? Ergò avaritiam, in re pe-
cuniariâ vobis solennem, etiam in honoribus exerceatis?
Quasi verò aut Magistratus geri, aut Triumphus agi
nequeat, sine canitie & rugarum squalore. quasi alia
esset Magistratus & Imperij mensura, quam prudenter
& fortiter facere posse; aut Triumphi, quam fortiter
& feliciter fecisse. Sed ignoscite, Patres Conscripti,
in vestra prudentissima Consulta liberius invento. Ut
verum fatear, nihil fecistis, nisi quod communis utili-
tas persuasit, & necessitas coegit. Aliquando & ipsæ
Virtutes in ordinem redigendæ, ne in publicam perni-
ciem vertant. Satius erat præcocein Virtutem suo
præmio quadantenus privare, quam ætatem nunquam
satis coercitam, honoribus præmaturis ultrò extollere.
Hæc non à me temerè aut gratis dici, eventus com-
probavit. Quamdiu enim, exclusis juvenibus, omnis
potestas atq; auctoritas apud senes permanxit, Respub-
lica tam diu integra stetit. Sed postquam ad *Syllam*, &
Pompeium,

Pompeium, Fulium quoq; ac deinde Octavianum Casares,
 delati sunt honores atq; imperia nondum adimpletā
 legitimā ētate ; continuò non mos, non jus, non ra-
 tio, non pudor valuit : largitionibus & ambitu omnia
 corrupta lunt : nec ullus deniq; seditionum atq; bel-
 lorū aut modus aut finis fuit. Adeò ut Populus, tot
 malis fellus, coactus sit tandem ad Unius dominatio-
 nem configere, & pro pace libertatem pacisci. Hęc
 autem haud ita accipi velim, quasi Reipublicae tam
 famosę interitum ab hoc solo fonte dimanasse putem.
 non ignoro, ac istius productionem effectū concursum
 esse factū plurium causarum. Sed festinatos adoles-
 centum honores aliquic, imò plurimum, habuisse mo-
 menti, & veritate rei & aliorum insuper opinione fretus,
 videor mihi tutò pronunciare posse.

Quapropter Veneti, Romanam Rempublicam (pu-
 ram illam & primævam) ut aliàs, ita in hac re imi-
 tantes, eundem tenorem in honoribus conferendis,
 sed constantius servant. Apud eos namq;, non saltu,
 sed gradatim ascenditur ; nec cuiquam majores digni-
 tates adipisci licet, donec in minoribus juventutem
 consumserit. nullo interim loco pecuniæ, aut gratiæ,
 aut generi, sed neq; meritis relicto. Usq; adeò nihil
 esse arbitrantur, quod defectum annorum compensare
 valeat. Jam verò supremum Magistratum quod attinet,
 tantum abest ut juvenibus pateat, ut bellè sit observatum
 à Legato nostrate, Candidatum quendam (ipso ibidein *Wostenhus.*
 commorante) cùm senectā esset nimis aliquantò viridi
 ac vegatā, affectam & decrepitam sedulò finxisse : quo
 melius suffragantium benevolentiam aucupari posset.
 Videlicet tussi, & tardo incessu, atq; omni simulatione

senectutis, ambitur HÆC VIRGO.

Et sane, ut verum loquamur, nequaquam per tot sæcula hoc pulchro eslet gavisa nomine, nisi ab adolescentum temerariâ libidine sibi diligenter cavislet. Hi sunt qui movere quieta magnam mercedem putant: qui Majorum instituta contemnunt: spretisq; quæ vetera & secura, res novas & tumultus & ancipitia malunt. Cæterum ista novandi insania eò magis horrenda est in Statu libero, (imaginariam libertatem semper intelligi volo) quò magis in hoc statu periculosa est omnis mutatio. Nam regnum quidem, ut plus ex naturâ habet, ita eâ firmitate, quæ naturam sequitur, gaudet. Respublica autem magis artificiosa est, & delicatiore cohæret compagine: & velut Machina quædam operosa ex diversis partibus constat, quarum nullam unam substraxeris aut concusseris, sine totius ruinâ structuræ. Ut verò levitas adolescentum damnosius ferè grassatur sub Multorum regimine, quam sub Regio dominatu: idem de eorum ambitione, aliquando nimiâ & Civitati exitiosâ, statuendum est. ut quæ potissimum inter æquales furit, multoq; difficilius in Republicâ coerceri potest, quam ab Unius præumbrante magnitudine.

Sed nihil opus est ut rationes afferamus (poterant autem plures afferri) cur juvenes à Magistratu arcean-
tur. hoc enim in ~~πολυτελείᾳ~~ fieret, etiamsi nulla ratio eslet. Nam senes, qui illic plurimum poslunt, ubi ad honorum fastigia pedetentim (ut sit plerumq;) & lente pervenerint, idem etiam propterea ab alijs exigunt; & nimis properas alterius dignitates suam quandam interpretantur contumeliam. ideoq; ægrè patiuntur dilata-
tiones

tiones eas à quoquam transfiri quas ipsi toleraverunt. At verò exadversum in Monarchico statu, istarum morarum religiosum ordinem facile prævertit favor Principis, aut festinatio virtutis. Principes enim, supra omnem invidiam atq; æmulationem positi, beneficia sua nequaquam tam parcē, neq; tam tardē, neq; (ut sic dixerim) tam maligne distribuunt. Nec annos numerant, sed merita ponderant: aut etiam, quod frequentius accidit, sequuntur impetum voluntatis sua.

Duo sunt hominum genera in Regno pollentium: videlicet vel per quos Princeps, tanquam curarum atq; oneris participes, negotia publica procurat; vel quos, tanquam vitae consortes, præcipuâ gratiâ atq; amicitiâ complectitur. Inter prioris ordinis viros, confiteor grandævos primum locum etiam sub Regibus merito tenere. Sunt enim reverà ad negotia expedienda magis plerumq; idonei: propter experientiam & uitum rerum. Observandum est tamen, nequaquam tantò, ubi omnia unus potest, senes juvenibus præstare, quanto in dominatione Multorum præstant. Idq; ob hanc rationem. In Multorum Regimine Rempublicam intuentur tanquam suam: ideoq; res ejus tanquam suas administrant. Quapropter in communia commoda totis viribus incumbunt, atq; omnem industriam, diligentiamq; & cum studio eufani adhibent, ad Rempublicam amplificandam & ornandam. In Regno, ut parem habent ad bene agendum facultatem, ita voluntatem longè disparem. neq; enim sibi operantur, sed Domino. Quippe inter Senatum liberi populi & Senatum Regium tantum interest, quantum inter im-

perantem & servientem. Illic enim ceteris imperant (vel si mavultis, ceteros opprimunt;) hic autem Uni serviunt. Quod etiam de reliquis Officiariis & Magistratibus dicendum est. Senes itaq; animadvertisentes non suam rem agi (sunt autem in rem suam plus nimio intenti;) negotia publica tanquam aliena, & proinde segnius tractant. Juvenes vero, quos ista ~~pietatis~~ remissius tangit, magis absolutam propterea prestatre obedientiam possunt; & dum alterius utilitatibus inserviunt, suarum oblivisci. Quò fit ut Principes haud raro inveniant, minus sibi conducere peritam quantumvis, at parùm sinceram, prudentiam grandævorum, quam simplicem & alacrem & fidelem adolescentum industriam.

Sed omissis hisce negotiosis hominibus, ad eos venimus, qui, ignoto Rebuspublicis nomine, Gratiisi appellantur. Hic autem, si usquam, juniores facile vincunt: & magis arcta dulciq; amicitia Dominorum animis inhærent. Qui sive sint juvenes, paribus gaudent, sive ætatis exactæ, ultimos solent affectus in adolescentes effundere. Ut ameris, ama; inquit Poeta argutus: & alias, Ut ameris, ambilis esto. Ultramq; autem amoris conditionem adolescentes melius adimplent. Quantum ad primam, nulli veriore cultu personam Principis adorant. Senes quidem fortasse cum Cratero Regem amant, at juvenes cum Hephaestione Alexandrum. Et quidem adolescentes amant toto animo; sine ullâ exceptione aut reservatione. grandævi autem nimis caute, & nimis sapienter affectus suos dispensant; & præceptum Biantis (sive illud sit Periandri, seu Cleobuli Lindij, seu deniq; Chilonis)

*M*odis *ā*īus, nullibi religiosius quām in amore obseruant. Nequicquam igitur multum in hoc genere expectant, cūm ipsi parum prætent. Quantum ad secundam conditionem, si nihil aliud, forma certè adolescentum eos amabiliores & acceptiores efficit. Neq; enim Tyrannum inveniri posse tam immanem arbitror tamq; ferum naturā ; quem non aliquantum moveret & inclinaret Purpureum lumen Juventutis, *blandaq; potentia Formæ*. Certè plurimorum Regum animos sæpissimè hoc hamo capi, res est manifestior quām ut probatione indigeat.

Nec tantum specie corporis minus idonei sunt senes ad captandum favorem aulicum, sed etiam quoad animi dotes. ijs nempe moribus destituti, qui familiares Principibus commendant. Suat enim plerumq; tristes, & asperi, & morosi, & austeri, voluptatibus infensi, importuni quoq; reprehensores ; quiq; observantiam & obsequium exigere melius quām præstare nōrunt. Et cūm sit res periculosissima sapientiorem Principe videri velle, hunc senes errorem agriūs evitant : ut quibus à Naturā datum est, istam & habere nec dissimulare virtutem. Porrò Regibus grati sunt, qui præsentia mirantur : at illi vetera extollunt, & Decessoris consilia atq; gesta tanquam exprobrantes referunt. Quin ipsa etiam Merita, quibus solis nituntur, & quorum faciliorem ijs occasionem præbent diuturnitas vitæ & gubernatoriaæ virtutes, eos sapienter graviores quām gratioreos reddunt. Hic enim Regalis ingenij mos est, ut eos qui ingentia beneficia contulerunt ægris oculis aspiciant, multoq; malint donare munera, quām debita solvere. Et illi demūn gratiā solent

maxime duratur florencere, quibus liberalitatem Principis experiri contigit, sine ullo præcedentium respectu Meritorum.

Concedimus tamen, favorem Domini sui senem quandoq; retinere, vel propter ipsius insignem prudentiam, & felicem Genium, & amabilēs mores virtutisq; etatis intactos : vel propter Principis bonitatem & in amore constantiam. At verò hæc omnia, & si qua sibi alia munimenta paraverit, nihil valebunt, si (quod est longævitatis in Aulā penè certum exitium) Principi superstes fuerit. Eo enim è vivis sublato, illicet actum est de alterius dignitate. Siquidem sperare nec potest nec debet, se apud Successorem parem gratiam habiturum. Tum quia propemodū necesse est, intervenire offensas. Inter Gratiosum & Haredem (utpote regnanti Principi plerumq; suspectum, eōq; Familiaribus ejus insensum); tum etiam quia fieri vix potest, quin proprios Amicos Rex novus habeat, longo obsequio & familiaritate notos ; quos suæ felicitatis aliquando participes fore, jam diu designaverit, aut etiam promiserit. Verisimile certè non est ut amicitiâ delectetur, cùjus veluti florem jam alijs præcerpsit. etiam consilia Decessorum novi plerumq; Principes aspernantur, nedium ut eosdem amores habere sustineant. Utconq; magnificenter ducant, suos Amicos evehere, quam continuare alienos. Ideoq; miraculi loco ponendus est Vir ille magnus (omnium revera quos Britannia colit Aulicorum Coryphaeus) quem favore tam ingenti tamq; invidioso sub duobus Regibus florentem, Patres nostri viderunt. Alium haud facile nominabis, cui in tantâ Gratiâ Dominum mutare dum

tum est, sine gravi ruinâ, vel saltem diminutione notabili. His atq; alijs de causis grandævi Aulas Principum minus sibi proprias invenerire solent. Ut videatur verissimum esse, quod scriptum est ab homine Ordinis non nimium veracis, *Potentiam in Aula raro con-senescere.* Strada.

AT QU E HÆC de Adolescentiâ (doctissimi Auditores) & obiter etiam de Senectute, hoc tempore habui dicenda. pro modo nempe & mensurâ ingenij mei, cuius tenuitatem & sentio & agnosco. Cùm autem hactenùs ad paucissima capita (id quod prædixeram futurum) orationem revocaverim, non committam ut ea quæ pratermisisti, intacta penitus videar reliquisse. Quapropter facturus sum operæ pretium, si varia juvenum senumq; discrimina celeri stylo percurrentes, quædam etiam jam dicta recolligens, utriusq; Ætatis comparationem non longam exhibeam. Quod dum facio, diligenter attendite.

VELLEM INGENIO juvenum dicere, & judicio senum : vellem juvenum candore vivere, & senum consilio. Rectè Cicero, *Apex senectutis est auctoritas* : cui tamen juvenum favorem & gratiam non verebor opponere. Quæcunq; morum discrimina populos Boreales ab Australibus distinguunt, eadem ferè possunt adultis & grandævis applicari. Ultricq; si sapiunt, egestatem evitent, sed non eodem modo ; industria decet florentes annos, parsimonia senectutem. Nescio uter sit magis ridiculus, senexne lasciviam prætextatâ exultans, an juvenis senili gravitate mutans. Alter scit melius nova acquirere, alter tueri parta : sed

in alterò confidentia temeritatem, in altero providentia timorem parit. Inveniuntur tamen inter senes, qui naturalem timiditatem egregiā virtute superant. ijs verò utcunq; intrepidis non placet gratuita fortitudo: nec pugnam capessunt, nisi quando & quantum expedit, ut juvenes ipsis periculis lætantur. Juvenes in *Pathēsī*, senes in *Ethesī* excellunt. quod provenit ab illorum quidem ingenio vigenti ac valido, ab horum autem experientiā & prudentiā: sine quibus; exprimere mores hominum nequicquam coneris. *Terentium* tamen, cui palmam omnes in oratione moratā concedunt, juvenis scripsit.

Multi sunt qui senes videntur & vocantur, quos tamen ne ad juventutem quidem pervenisse, jure dixeris: si modo verum sit illud Ciceronis, *Nescire quid antequam natus sis acciderit, id est semper esse puerum.* Tu Sol qui omnia, nil magis miserum vides, quam juvenem sine spe, sine re senem. Neq; enim (quod ipse apud Tullium *Cato fatetur*) *in summā inopiā levis esse senectus potest, ne sapienti quidem.* Qui valetudinem hæredi, pecuniam seni, uxorem juveni committunt, ex æquo insaniunt. Juvenem demeruisse mallem, senem magis offendisse nollem. Odia senum, & juvenum contumelias hostibus nostris contingat experiri. ijsdem eveniat stolida juventus, & delirans senectus. at quicquid in hac ætate fructuosum, quicquid in illâ floridum, amicis deprecor & vicinis meis.

Nihil est molestius aut odiosius, quam senex in cœtu juvenum. Qui anno vicefimo non est formosus, nunquam erit; qui sexagesimo sapiens non est, nunquam fuit.

fuit. Nam prudentiâ senes facile præcellunt : & tamen prudentiores videntur quâm sunt, juvenes sunt quâm videntur. Oratio juvenem, Historia senem poscit. Ut senes fortasse commodiūs disponant, juvenes certè præclarius inveniunt. Videlur neutiquam errasse qui dixit, Desiderium juventutis in sene quandam esse pueritiam senectutis. Juvenem turbida quædam & veluti confusa (si Plinio credendum) non indecent : senibus diversa convenient. Adversos rerum exitus senes metuunt, juvenes sperant secundos. Adolescentia pluribus morbis videntur obnoxia : Senex quid lœtaris? nam inter morbos, & quidem insanabiles, senectas ipsa numeratur. Senes sunt magis loquaces, & juvenes sunt magis dicaces. Tuta consilia senes plerumq; præferunt : juvenes speciosa malunt. Si rectè ætatem floridam seramq; æstimes, in hoc demum differunt ; juvenis vult diu vivere, senex diu vixit.

In omni certamine, præcipua juvenibus cura est ut vincant : senibus, ne vincantur. In senibus utile, in juvenibus jucundum, ut per omnes vitæ actiones regnat, sic præsertim amicitij vincula stringit aut laxat. Hoc etiam in amicorum cultu discrimen habent, quod juvenes amant, priusquam judicent ; senes non amant, cum judicaverint. Temperantiae leges illi scepis, sed isti soediūs violant : vel si Declamatorem audimus, Juvenis luxuriosus peccat, senex luxuriosus infans. Nil majus saeculo nostro imputaverint Fata, quam ut tantis nos fruamur bonis, quantis abundâsse Majorum tempora senes hodieq; prædicant & mirantur : rursus plures victorias, aut ampliores divitias, aut beatiora con-

DE JUVENTUTE.

jugis, quām quae juvenes per otium præsumunt & ordinant, sancē impudenter peterem.

Si molestias vitæ recognoscas, juvenis diu vixit : si velocitatem confideres, senex parum. Juvenes probabili ratione : senes per exempla suadent. Juvenes quidem figuris, senes autem proverbij, libentius utuntur. Juvenes æmulatio accēdit, senex invidiæ pronior. Hei quod non possimus, ubi senium invasit, quām ad pueritiam, tam ad juventutem redire ! In judicijs, ab æQUITATIS normâ utriq; deflectunt ; juvenes amicorum plerumq; gratiâ, senes ob aliquod emolumenTUM suum. Td ~~unquam~~, sive facultatem retentivam, adolescentiae propriam esse dixi ; & semper sum in eâdem opinione : sed interim nō ~~aurum~~, sive facultatem revocativam, non ausim senibus negare. est enim magna pars prudentiæ. Quodnam ex Metallis humano dominetur generi rogas ? respondent senes, aurum est, juvenes, ferrum est. Senes in dicendo idiotimos affectant, voceſq; è medio petitas ; unde neceſſe est ut in fordes ſæpius incident. Harum vel umbram adolescentes refugiunt. quin ex adverso ſensu hyperbolicos amant, & verba illuſtria, & ſplendidas ſententias ; & quod ſequitur, interdum calamifratas & nimis cultas. Senes pecunias ſuas diligenter, juvenes alienas fideliter adminiftrant. Juvenem itaq; Thesaurarium volo ; quin & Juvenem Advocatum, & (si ſenes audiat) juvenem Regem : ſenem Medicum, & ſenem Judicem, & Senatum ſenum. Concedendum est tamen, Senatum non esse oportere ſine aliquā juvēnum miſtūrā.

Memoriâ valent lanugine primâ vernantes, memoriâ vivunt extrema tangentes. Illi novatores, hi veteratores

tores audiunt. Illi de incertis audacter pronunciant, hi etiam de certis dubitant. Illi pleraq; aspernantur quæ in pueritiâ placuerant: hi, quod in juventute perperam didicerunt, in canis mordicùs obtinent. Petrarca dixit rem veram & bellam: *Juvenis, inquit, ante oculos et atem habens, longissimam opinatur; hanc ipsam senior à tergo respiciens, videt esse brevissimam.* Vis tu senex in juventute fieri? & prudentiam conciliare levibus genis? & in viridi corpore maturitatem mentis consequi? Hoc, si aliás, legendo perficies: & evolvendo monumenta rerum gestarum. sic enim experientiâ supplebis alienâ, quod ex tuâ cleest. Illi verò, utcunq; annossi fuerint, nondum videntur pueritiam egressi, qui nihil dixerunt aut fecerunt quo se tam diu vixisse testentur; nec afferre quicquam ad senectutis fidem, præter canitatem & rugas possunt.

Ætas senecta nimium est ad querelas proclivis: juventus interim in risum effunditur. Ut juvenes de futuris libenter cogitant, sic senes præterita revolvunt. Seni in dicendo frequenter imponunt pro subtilibus jejuna, tristitia pro severis; juveni pro excelsis abrupta, pro lætis luxuriosa, pro audacibus improba, pro plenis tumida. Nescio quo pacto longioris spei consilia senibus magis arrident: qui tamen propter brevitatem, quæ superest, vitæ, eorum eventum expectare nequeunt, aut fructum percipere. Nec minore ludibrio circa divitias verlamur. quas juvenes dissipant, tanquam illicò morituri; tanquam nunc demùn vivere inciperent, senes accumulant: & quod eleganter dictum est, eò sunt magis de viatico folliciti, quò minus restat vitæ. Qui juventutem diu re-

tinere velit, senex maturè fiat. Juveni parandum est, seni utendum. In Genere judiciali & demonstrativo junioribus eminere, vix in deliberativo concessum est. hoc enim prudentiam requirit: quæ senum propria est. illa autem priora vim & cultum.

Adolescentes tunc omnia incipiunt scire cum gesta sunt: at res cognoscere antequam gerantur, & ex comparatione præteriorum futura prædicere, peculiare semper senibus & proprium fuit. Nemo est tam juvenis, qui non possit hodiè mori; nemo tam senex, qui se non putet posse annum vivere. *Habet senectus, honorata præsertim, tantum auctoritatem, ut ea pluris sit, quam omnes adolescentia voluptates: dictum est gravissimum Ciceronianum Catonis.* Ejusdem est & illud (quod qui non adverterint, delicta juvenilium annorum senes luunt;) libidinosa & intemperans adolescentia effatum corpus tradit senectuti. Evidem nullam esse poenam dignam censeo, quæ capitali conferatur. sed supplicia morti proxima si quis voluerit accurate dispensare (discite Tyranni;) is, me auctore, juvenes in carcerem condat, senes in exilium agat. Grandævi senes in eo quod neverunt morantur: juvenes accipere avert quæ nondum scient. Habet hoc boni juvenilis dictio, quod tametsi pluribus fortasse gravioribusq; laboret vitijs quam quæ diversam ætatem comitantur, minore tamen negotio ad frugem perducitur, & commodius admittit medentis manum. quanto facilius est luxuriantia resecare, quam quæ deficiunt implere, quæ jacent erigere.

Juvenes plura moliuntur, eoque & fortunatores habentur: neque enim potest fieri, ut multa tentantibus Fortuna

Fortuna non aliquando adsit. sed propter hoc ipsum sœpius eosdem Fortuna destituit ; neq; enim fieri potest, ut multa tentantibus ubiq; respondeat. Pueritiam juventus, juventam senectus, senium mors consequitur. Quasdam virtutes fristrā persequaris, nisi postquam despumaverit turbidum adolescentiæ : nec facile quædam vitia vitabis, ubi ad fæces senectæ de veneris. Si vis senem decipere, fac ut timeat ; si vis juvenem, fac ut cupiat. Docilem juventam ac probam amo, senectam placidam & prudentem colo. In victoriâ, aut siquid prosperi evenerit, juvenes efferruntur libero & effuso gaudio ; senes se comprimunt arroganti ~~iracundia~~. Juvenes iracundi ; senes non minùs : sed ejusdem Affectū causa non est eadem. illos enim fiducia virium feroces, hos ipsa infirmitas difficiles reddit. Accedit, quòd senes contemni se putant, juvenes contemnunt alios. quorum utrumq; subdit iracundiæ faces. Nam & acriùs stimulat quicquid videot a contemptu proficiunt ; nec unquam hoc ~~minime~~ violentius furit, quam cùm aliquis ijs quos contemptus irascitur.

Caveant adolescentes intemperantiam ; senes languorem & desidiam. Nec tamen his neganda est laborum remissio. nil enim ijs optabilius accidere aut præstantius potest, quam *Otium cum dignitate*. Juvenes in Aulâ florent, senes in Curiâ dominantur. Moriuntur senes, moriuntur juvenes : cum hoc tamen discrimine ; quòd vitam adolescentibus vis auferat, senibus maturitas. Proprium est juvenum, magna appetere, nec minùs senum necessaria curare. Qui libet, quòd in juventute, dum sumus ad divitias

jugia, quām quāe juvenes per otium præsumunt & ordinant, sanē impudenter peterēti.

Si molestias vitæ recognoscas, juvenis diu vixit: si velocitatem consideres, senex parūm. Juvenes probabili ratione: senes per exempla suadent. Juvenes quidem figuris, senes autem proverbijs, libentius utuntur. Juvenes æmulatio accēdit, senex invidiæ pronior. Hei quōd non possumus, ubi senium invasit, quām ad pueritiam, tam ad juventutem redire! In judicijs, ab æquitatis normâ utriq; deflectunt; juvenes amicorum plerumq; gratiâ, senes ob aliquod emolumentum suum. Tā ~~universitatis~~, sive facultatem retentivam, adolescentiæ propriam esse dixi; & semper sum in eādem opinione: sed interim nō ~~etiam~~, sive facultatem revocativam, non ausim senibus negare. est enim magna pars prudentiæ. Quodnam ex Metallis humano dominetur generi rogas? respondent senes, aurum est; juvenes, ferrum est. Senes in dicendo idiotismos affectant, vocesq; è medio petitas; unde necesse est ut in fordes sēpiùs incident. Harum vel umbram adolescentes refugiunt. quin ex adverso sensus hyperbolicos amant, & verba illustria, & splendidas sententias; & quod sequitur, interdum calamistratas & nimis cultas. Senes pecunias suas diligentius, juvenes alienas fidelius administrant. Juvenem itaq; Thesaurarium volo; quin & Juvenem Advocatum, & (si senes audiat) juvenem Regem: senem Medicum, & senem Judicem, & Senatum senum. Concedendum est tamen, Senatum non esse oportere sine aliquā juvenum misturā.

Memoriâ valent lanugine primâ vernantes, memoriâ vivunt extrema tangentes. Illi novatores, hi veteratores

tores audiunt. Illi de incertis audacter pronunciant, hi etiam de certis dubitant. Illi pleraq; aspernantur quæ in pueritiâ placuerant: hi, quod in juventute perperam didicerunt, in canis mordicùs obtinent. Petrarca dixit rem veram & bellam: *Juvenis*, inquit, *ante uultus atatem habens, longissimam opinatur; hanc ipsam senior à tergo respiciens, videt esse brevissimum.* Vis tu senex in juventute fieri? & prudentiam conciliare levibus genis? & in viridi corpore maturitatem mentis consequi? Hoc, si alias, legendo perficies: & evolvendo monumenta rerum gestarum. sic enim experientiâ supplebis alienâ, quod ex tuâ deest. Illi verò, utcunq; annos fuerint, nondum videntur pueritiam egressi, qui nihil dixerunt aut fecerunt quo se tam diu vixisse testentur, nec afferre quicquam ad senectutis fidem, præter canitiem & rugas possunt.

Ætas senecta nimium est ad querelas proclivis: juventus interim in risum effunditur. Ut juvenes de futuris libenter cogitant, sic senes præterita revolvunt. Seni in dicendo frequenter imponunt pro subtilibus jejuna, tristitia pro severis; juveni pro excelsis abrupta, pro lætis luxuriosa, pro audacibus improba, pro plenis tumida. Nescio quo pacto longioris spei consilia senibus magis arrident: qui tamen propter brevitatem, quæ superest, vitæ, eorum eventum expectare nequeunt, aut fructum percipere. Nec minore ludibrio circa divitias versamur. quas juvenes dissipant, tanquam illicò morituri; tanquam nunc demum vivere inciperent, senes accumulant: & quod eleganter dictum est, eò sunt magis de viatico solliciti, quò minus restat viæ. Qui juventutem diu re-

fruendas idonei, earum plerumq; inopiam conflictamur : quae saepe in canis intempestivè affluunt, cum ijs jam uti non possumus. In hoc etiam Natura nobis illudere videtur, quod in eâ demum ætate prudentiam ad consultandum habemus, cum vires ad agendum deficiunt.

Juvenes adversarum rerum cogitationem procul à se removent, eoque ab ijs atrocis apprehenduntur : omnia enim mala quanto repentina, tanto graviora ingruunt. at senes anxiam & mestam providentiæ miseras suas anticipant ; bis interim infelices, dum ferant & dum metuunt. Ex alterâ parte, quis negabit juvenes in hac re sapienter facere ? Nempe instantibus contenti curis (quæ nobis exercendis, etiam fatigandis, satis superque sufficere videntur) præmaturam futurorum molestiam vitant, nec volunt citius quam necesse est miseri esse. Sed neque sua senibus sollicitudo sine præmio est & fructu. ejus enim beneficio ad omnes fortunæ ictus præparatos animos habent : & calamitates, cum tandem venerint, idcirco facilius tolerant, quia earum amaritudinem jam devoraverunt.

Longævi annis suis solent aliquid addere ; juvenes suis detrahunt. vel quod tantundem est, vult senex semper senior vero, juvenis junior videri. Ante senectutem cura ut bene vivas ; in senectute ut bene moriaris. Adolescentes nihil esse facilius putant, quam sapere. quod tamen ut alijs arduum, ita est ipsis penè desperandum. Optimè enim Tullius ex Platone ; *Benum, cui etiam in senectute contigerit, ut sapientiam veraque opiniones assequi possit.* In laudatione senis, qui vir fuerit, & quid fecerit, dicendum est : at vero in

in adolescentे, etiam spem & expectationem celebrare possumus. Multas habet *Plutarchus* satis frigidas sententias: illa autem acerrima est & plenissima dignitatis, quam ab *Augusto* dic tam refert: qui Militibus tumultuantibus, *Audite me*, inquit *juvenes senem, quem senes juvenem audireverunt*. Idem *Plutarchus* videtur *Timo-leontem* exquisitissimè laudasse, dum prudentiam in eo etiam à primâ ætate fuisse dixit, etiam in ultimâ fortitudine. Nec minus celebre est, quod de *Trajano Xiphilinus*: *Erat, inquit, ita temperatus atq; compositus, ut pugnare cum ieiunis spacio ruderet, nihil iam ymagis dubitaveret*.

*Axionis r̄os
yagorlos, ū r̄ou
yagorlos, h̄uxov.*

Ad Mathematicas disciplinas juvenem esse vel maximè idoneum, quod quisquam dubitet non est: ijs enim percipiendis nihil aliud requiritur præter acritatem & vigorem ingenij in cæterâ Philosophiâ, quia multum ex habitu aut experientiâ dependet, senectutis prærogativam agnosco. Quisquis adolescentiæ bonis insolenter exultat, hanc tristem sententiam meminerit, *Juvenem senio eripere sola mors potest*. Variæ sunt juvenum voluptates; una senectutis. quænam ista sit, nil opus est dicere. Nec enim quemquam nescire arbitror, solam esse accumulationem pecuniaæ, quæ secundum animos oblectat. In juvēne senile aliquid, in sene sit aliquid adolescentis. Adversus pericula quanto paratior senex, tantò juvenis promptior. Erramus juvenes, emendemur senes. Senibus dicendi genus (quoties adorationis discrimina recurro?) dicendi genus senibus convenit, mite, & grave, & remissum, & æquabile; & sobrium, & purum, & pressum; & sedatum, & limatum. juvenibus arrident erecta, & fortia. & generosa; florulenta quoq; & sublimia;

etiam

etiam crebra, & corusca, & convexa; quia figurata, & phalerata, & picturata, & exaggerata, & concitata, & ardua, & periclitantia: queq; si bene cesserint, longè optima; sin secus, pessima habebuntur.

Primam ætatem haud incongruè auream vocaveris; tam multis beata bonis ultimæ præfulget: ultima certè argentea est, sive capillos, sive loculos spectes. Juventus voluptatibus pleniùs fruitur; eisdem senectus minus desiderat: quod sanè est multo melius. Senes in defœtu: in excessu juvenes peccant. Disce adolescens, & conde: doce, ac prome, senex. Juvenes grandævos stultos esse putant; juvenes stultos esse grandævi sciunt. Grandævi mortem, quamvis propinquai aut chari, modico tamen luctu prosequimur: nam cursum implexi, & fabulam peregisse, spatiumque à naturâ datum emensus vicerunt. at juvenum acerba funera uberioribus lachrymis deflemus, quia tanto diutiùs supetesle poterant. Scilicet (ut præclarè Verulamius) nihil inter Fata mortalium tam fleibile est, tamq; potens ad misericordiam commovendam, quam virtutis flos immaturo exitu præcisus. Adolescentes Reges adulatoriis obnoxij: Rex tamen senex adversus muliebres blanditias infirmior habetur. documento est sapientissimus Regum, nam alios taceo. Adebat juvenibus verecundia, adebat misericordia: in senibus & illa obduruit, & ista verò obcalluit. Cicero jam saepius citatus de duobus amicis, juvene & sene, verba faciens, differentem quo eos prosequebatur affectionem quam beatè expressit: Verba Ciceronis hæc sunt: *Quorum alter apud me parentis Gravitatem, alter filij suavitatem obtinebat.* Nihil

Nihil est frequentius quam juvenem supra vires audere & conari: at vero senex vix in ea quibus fudit ingreditur. Senes secunda moderatius ferunt, juvenes advesa fortius. Miramini, adolescentes, morum senilium a vestris discrepantiam? eosdem affectus isti habuerunt quos nunc vos habetis; quos nunc isti habent, vos habebitis. Non sum ex optatoribus impudentissimis, nec qui *Fortunam* immodicis votis lacescam. hoc tantum ab eâ tenue & pusillum peto; ut quicquid juvenes profundunt, & senes recondunt, in meas arcas confluat. Nullum adolescentiae gravius impendet periculum, quam ab amicis & sodalibus: qui lubricam istam & ceream ætatem nimio saepius in vitia propellunt, horum contraria missio, certissima est senectutis calamitas: quia seni necesse est in tot annorum decursu multa amicorum funera videre. hoc autem illi tanto tristius accidit, quanto dum veteres amittit, non facile parat novos. Juvenes nimia festinatione, senes inutili morâ, occasiones corruptunt. Hi monere atant, & illi oderunt monitores. Hi adolescentiam damnant, quam tamen præteritam dolent; illi senectutem irrident, quam tamen sperant venturam. Sed indignum judico qui bona juventæ senserit, quisquis innoxias ejusdem vanitates nimis morose exagitat: nec minus indignum qui olim inter senes numeretur, quisquis illorum venerandam canitiem improbabili procacitate contemnit.